

Оксана Шиян, Олена Франкевич

«ЗЕРНО ЛЮБОВІ»

Програма та методичні рекомендації з духовно-морального виховання дітей дошкільного віку

*Схвалено для використання
в закладах дошкільної освіти*

Львів
ДНЗ «Львівське ВПУ ІКТ»
2018

*Схвалено для використання у закладах дошкільної освіти
комісією з християнської етики Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України (протокол №4 від 18.12.2017р.)
(лист Інституту модернізації змісту освіти від 10.01.2018р. №22.1/12-Г-9)*

Рецензенти:

С.Я. Когут, кандидат педагогічних наук, доцент.

Н.Б. Сиротич, кандидат педагогічних наук, психолог.

О.Шиян

«Зерно любові». Програма духовно-морального виховання дітей /
О.Шиян, О.Франкевич, Н.Патуляк, Г.Іванців, Л.Зеленко, Л.Цюпа,
А.Казіброда. — Львів: ДНЗ Львівське ВПУ ІКТ, 2018. — 61 с.

Програма духовно-морального виховання дітей «Зерно любові» створена для реалізації освітньої лінії «Особистість дитини», «Дитина у соціумі» Базового компонента дошкільної освіти.

Ця програма є парціальною, у якій конкретизовано освітні завдання зі змістового напрямку «Сім'я», «Родина», «Соціально-комунікативної компетенції». Духовно-моральне виховання дітей в закладі дошкільної освіти здійснюється на основі моральних чеснот та цінностей. У програмі описано форми роботи з дітьми молодшої групи, рекомендовано тематику занять для середньої та старшої груп, подано дидактичні ігри духовно-морального змісту.

Програма рекомендована для методистів та вихователів закладів дошкільної освіти.

ББК 74

ВСТУП

Суттєві зміни, що відбуваються в нашій Україні та гуманізація освітнього процесу в системі освіти вимагають по-новому подивитися на зміст, форми і методи духовно-морального виховання особистості дитини.

У Законі України «Про дошкільну освіту» одними із завдань є:

- збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини;
- виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, національних цінностей українського народу.

В Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді також акцентується увага на формування духовності в молодого покоління, становлення патріота, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і національно-культурних надбань українського народу. Історично український народ завжди вирізнявся високою духовністю.

У 2004 році педагогічним колективом дошкільного навчального закладу №94 м. Львова розроблено методичний посібник «Християнське виховання у дошкільних навчальних закладах», схвалений Комісією з питань християнської етики та виховання Львівської обласної ради (протокол №12 від 05 серпня 2004 року) та рекомендований Вченою радою Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол №8 від 17 серпня 2004 року), за яким працювали педагоги закладів дошкільної освіти. Авторський педагогічний колектив розробив програму «Зерно любові» на основі напрацювань педагогів ЗДО №94 м. Львова з духовно-морального виховання дітей.

Дошкільний вік – це період інтенсивного розвитку дитини у різних сферах: фізичній, психічній, соціальній, моральній, духовній. Закладаються основи поведінки, знань і навиків, самосприйняття, світогляду та відносин з іншими. Дитина відкриває для себе дійсність віри, особисті відносини з Богом. Духовно-моральне виховання на цьому етапі розвитку має створити міцну основу для процесів, які розвиватимуться на наступних етапах виховання, впродовж усього життя. Програма «Зерно любові» є основою для християнського виховання дітей дошкільного віку у закладах дошкільної освіти.

Виховувати у дітей почуття любові, справедливості, правдивості, співчуття, милосердя та інших моральних рис характеру – це спільне завдання батьків та педагогів. Ми свідомі того, що формування етичних цінностей закладається в ранньому дитинстві. Маля ще не говорить, воно тільки уважно слухає, проте реагує на тон мовлення. Одна і та ж фраза, промовлена з різною інтонацією, викликає відповідну реакцію дитини: або усмішку, або плач. Дитина інтенсивно вбирає в себе знання про навколишній світ.

Формування у дітей християнських, моральних чеснот – це тривалий процес, насичений любов'ю і працею. Саме любов і повага до дитини, внутрішня радість і приклад дорослих спонукатиме дитину до самопізнання і навчання з радістю та любов'ю.

Ми, педагоги, маємо усвідомити глибокий зміст понять: любов, послух, чемність, взаємодопомога, вдячність, пошана. Чисті душі дітей мають брати свою духовну силу і поживу саме від нас. Нашим завданням є навчити розрізняти добро і зло, яке дитина насамперед сприймає як гарне і огидне. Педагог має бути зразком для наслідування моральної поведінки у взаємовідносинах з іншими людьми.

Ці думки підтверджені в працях вчених-класиків: Г. Сковороди, С. Русової, К. Ушинського, В. Сухомлинського, І. Огієнка, О. Вишневського, Г. Ващенко.

Авторський колектив програми «Зерно любові» бажає всім педагогам закладів дошкільної освіти Божої сили і мудрості виплекати зерно любові, милосердя в серцях наших маленьких українців, щоб воно проростало у струнке та незламне дерево з життєдайною кроною, сильним, міцним корінням, наповнювало силою плід дитячої свідомості та несло добро на радість батькам, на благо України та на славу Божу.

Будьмо наполегливі у плеканні людини третього тисячоліття!

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Досвід вивчення у загальноосвітніх школах предмета “Християнська етика” засвідчив його позитивний вплив на розвиток учнів, їх поведінку та взаємини з іншими людьми. Однак життєвий досвід людина активно набуває ще задовго до школи – у спілкуванні, відчутті потреб одне одного у сім’ї, тому важливим є духовно-моральне виховання дітей з дошкільного віку. Принципи виховання на основі християнських цінностей добра і краси, любові до Бога, ближнього і Батьківщини, традицій українського народу – стають основою подальшого життя і розвитку дитини, вони принесуть добрі плоди в подальшому житті.

Першою школою виховання дитини є сім’я. Заклад дошкільної освіти допомагає сім’ї виконувати ці завдання. Тому виховання дітей у християнських чеснотах: любові, правдивості, справедливості, співчутті, милосерді – це спільне завдання батьків у сім’ї та педагогічного колективу закладів дошкільної освіти.

У програмі «Зерно любові» враховано досвід виховних традицій українського народу, педагогічні принципи духовно-морального розвитку дітей дошкільного віку. Програма має позаконфесійний характер. Зміст програми поділяється на три основних складових: ознайомлення з християнськими поняттями, виховання духовно-моральних чеснот, підготовка та участь у святкуванні релігійних та національних свят.

У Програмі враховано нормативно-законодавчі документи: Закон України “Про дошкільну освіту”, Указ Президента України від 13.10.2015 №580/2015 «Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки», Базовий компонент дошкільної освіти, Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді (затверджену наказом МОН України від 16.06.2015 №641). Програма

є доповненням до комплексних програм для закладів дошкільної освіти, оскільки зорієнтована на виховання громадянина української держави та формування у дітей дошкільного віку духовно-моральних цінностей.

Змістова частина програми відповідає Базовому компоненту дошкільної освіти, враховуючи досвід і традиції української етнопедагогіки та ґрунтується на таких основних принципах:

- гуманізація та демократизація освітнього процесу – орієнтування на особистість дитини, врахування інтересів, потреб та можливостей у процесі духовно-морального виховання;
- індивідуальний та диференційований підхід – врахування рівня пізнавального та морально-емоційного розвитку дитини під час освітнього процесу;
- використання наочності – вияв зв'язку між теоретичними знаннями і практикою, що передбачає застосування різних видів наочного матеріалу: натуральної, образної, символічної, аудіо- та відеопродукції;
- послідовність і систематичність – забезпечення послідовним викладом матеріалу духовно-морального змісту, системне набуття знань, умінь, поведінкових проявів відповідно до морально-духовних цінностей;
- міцність знань, умінь і навичок – формування відповідної поведінки у щоденному житті на основі набутих етичних знань, умінь і навичок;
- зв'язок навчання з життям – орієнтування дошкільників на те, що вони покликані жити й діяти за духовно-моральними принципами;
- відповідність віковим та психологічним особливостям дітей дошкільного віку;
- формування й розвиток дитини в традиційних для неї видах діяльності в процесі духовного-морального виховання;
- єдність виховних впливів закладу дошкільної освіти і сім'ї у процесі християнського виховання, сприяння підвищенню етично-

моральної й духовної культури батьків;

- забезпечення умов для здійснення наступності між дошкільною та початковою ланками освіти з духовно-морального виховання.

Мета програми - формувати у дітей дошкільного віку комплекс духовно-моральних рис, шляхом ознайомлення з християнськими та національними цінностями в площині освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти «Особистість дитини» та «Дитина в соціумі».

Завдання програми:

НАВЧАЛЬНІ:

- формувати духовно-моральний аспект особистості дитини шляхом ознайомлення з християнськими цінностями;
- виховувати любов до України, шанобливе ставлення до оточуючих, любов до Бога та рідного довкілля;
- розкривати значення релігійних та національних свят.

РОЗВИВАЮЧІ:

- розвивати пізнання, почуття і волю дитини за допомогою християнських, загальнолюдських та національних цінностей;
- сприяти розвитку моральних рис та духовності дитини;
- розвивати бажання допомагати ближньому

ВИХОВНІ:

- виховувати любов до рідного краю, України, національних та духовних традицій українського народу, шанобливе ставлення до християнських та національних символів;
- виховувати здатність пізнавати добро, правду, красу і справедливість, а також вміння втілювати ці цінності у життя;
- виховувати у дитини почуття власної гідності, впевненості у власних можливостях, почуття взаємодопомоги.

Морально-духовний розвиток

Дошкільний вік є періодом інтенсивного розвитку дитини, в тому числі моральному і духовному. Дитина вперше усвідомлює себе, відрізняє об'єкт від суб'єкта, і поступово від питань про оточуючі предмети переходить до питань духовного змісту.

Духовність і моральність дитини формується на основі її особистого досвіду у відносинах з іншими людьми, перш за все – в сімейному середовищі. Уявлення про Бога і ставлення до Нього, сприйняття світу і свого місця у ньому, пізнавання принципів відносин з людьми у малої дитини розвиваються завдяки її батькам та педагогам. Те, як вони ставляться до дитини, як з нею спілкуються, як відгукуються на її почуття, має неабияке значення для її розвитку.

Коли дитина відчуває, що про неї турбуються, що її приймають такою, якою вона є, що для когось важливо те, що її хвилює – у дитини формується фундамент довіри до інших. Ця довіра потрібна для особистісного, морального і духовного розвитку людини: сприйняття себе та інших, відносин з людьми і Богом. Дитина починає вірити у свої сили, оптимістично ставитися до світу.

Зацікавлення дитини духовною тематикою зумовлені природньою цікавістю і вразливістю дитини, бо вона зустрічає нові таємниці життя і шукає їх пояснення. Діти поступово все більше роздумують над релігійними питаннями: «Яким є Бог?», «До кого подібний?», «Що любить?», «Де Бог живе?», «Чи можна до Нього подзвонити?».

Діти охоче слухають розповіді про Бога – нашого «Отця», про маленького Ісуса Христа, про життя інших біблійних осіб. Важливо, щоб ця розповідь була простою, зрозумілою дитині, без абстрактних понять. Щоб із цих розповідей дитина дізнавалася про Божу доброту, силу, любов і турботу, про світ та людей.

Уявлення про Бога

Формування у дитини уявлення про Бога – це відкриття Божої присутності і діяльності в навколишньому світі та людському житті, поступове відкриття близькості і любові Бога до людини, як свого творіння. Впровадження дитини у духовно-моральний світ повинно базуватися на поступовому відкритті дитині Божого світу, любові до близьких, рідних. Особистий досвід дитини, здобутий у відносинах із батьками й вихователями, впливає на формування її уявлення про навколишній світ, який потрібно любити та оберігати. Батьки в очах дитини є дуже великими, дуже сильними, всезнаючими, тому й не дивно, що дитина наділяє Бога рисами, подібними до тих, які на власному досвіді відчула у відносинах зі своїми батьками. На формування уявлення про Бога також впливають контакти дитини з іншими авторитетними дорослими, однолітками, спостереження за світом і подіями в ньому.

Ставлення батьків до дитини часто відображається в тому, як дитина сприймає Бога: як люблячого, турботливого, прощаючого, близького, чи навпаки – як страшного, караючого, далекого. Хибне уявлення дитини можна змінювати, даючи їй безпосередній приклад відкритості, безумовного прийняття з боку авторитетних дорослих (близькі родичі, вихователі, священник).

Найважливішими, однак, є довіра, дружелюбність і любов, які дитина відчула від людей з її найближчого оточення. Знання про Небесного Отця не замінять досвіду безкорисливої любові, але вони також відіграють важливу роль у духовному й моральному розвитку, допомагають дитині впорядкувати, систематизувати і висловити те, що її хвилює чи приносить радість.

Молитва

Зміст і форма молитви дитини зумовлені її можливостями і щоденним досвідом. Спочатку дитина бере участь у духовному житті батьків, наслідуючи їх рухи, жести, звертання до Бога. Спостерігаючи за батьками, які моляться, дитина отримує досвід спілкування з Кимось невидимим, але важливим, бо під час розмови з Ним батьків перестає цікавити все інше. Поступово дитина усвідомлює, що молитва – це розмова з Богом і все більше вчиться контактувати з Ним у молитві. Перші дитячі молитви дитини стосуються того, що для неї близьке і важливе. Так вона усвідомлює, що можна просити здоров'я для рідних та себе та здійснення інших бажань.

Молитва дошкільнят може мати різний зміст (подяка, прослава, прохання та ін.). Роздуми-розважання виникають на підставі ознайомлення з біблійними подіями через розповіді, читання оповідань, розглядання ілюстрацій. Молитва через діяльність – це інсценізації подій Притч, участь у святкуванні релігійних свят. Усна молитва з усталеним текстом (наприклад, Господня молитва «Отче наш») дає можливість разом з іншими розмовляти з Богом, Ангелом Хоронителем та іншими святими особами.

Моральний розвиток

На основі відносин з дорослими діти дошкільного віку вивчають моральні норми і правила поведінки, оскільки вчинки і поведінка в цьому віці переважно визначається цікавістю, емоціями й відчуттями, які діти сприймають в навколишньому житті. Тому їхня поведінка спрямована на досягнення мети (приємні відчуття) і уникнення кари (відчуття втрати, невдачі, засмучення когось), щоб отримати бажане і уникнути прикростей. Разом зі зростанням, дитина все краще орієнтується, яку поведінку дорослі визнають доброю і підтримують, а яку вважають поганою. З часом діти починають діяти так, щоб

це пробуджувало в інших позитивні відчуття, щоб отримувати від оточуючих, похвалу. Якщо порушують принципи – усвідомлюють, що не виравадали чийхось сподівань, відчують провину, розуміють, що порушуючи принципи, виникають погані результати.

Дитина дошкільного віку не враховує намірів і обставин вчинків, а виключно їх відповідність чи невідповідність принципам. Їхнє моральне оцінювання є категоричним: щось є або добрим, або поганим. Крім того, дітям легше розглядати і оцінювати вчинки інших осіб, літературних та кіно- героїв, ніж власні вчинки.

В ході морального розвитку відбувається зміна мотивів вчинків – від того, що хочу я, до того, що потрібно іншим людям, яким моїм вчинкам радіє Бог. Це відбувається під впливом виховання, навчання, узагальнення суспільного досвіду, а перш за все – завдяки Божій дії в нашому житті. Разом зі збільшенням досвіду відносин з іншими розвивається й моральна вразливість і сумління дитини.

Сумління

Формування сумління дитини є важливою складовою морального виховання. Розпочинається цей процес у дошкільному віці, коли дитина дуже вразлива до цінностей, які відкриває для себе і схильністю переймати їх. Сумління дає людині можливість розглянути власні вчинки з моральної точки зору і оцінити їх як добрі, або погані, котрі заслуговують на похвалу або догану. Виховання не лише веде до розпізнавання що є добре, а що погане, але й поступово відкриває дитині її покликання робити добро з любові до Бога, до себе, до інших, до світу.

Процес формування сумління розпочинається у сім'ї, а інші виховні середовища (Церква, дошкільні заклади, засоби масової інформації) допомагають батькам у цьому. Власне, у

сім'ї дитина, спостерігаючи за поведінкою батьків, братів і сестер, поступово переймає їх принципи взаємин, рішень і дій. Беручи участь у житті своїх батьків та людей з найближчого оточення, дитина засвоює норми моральної поведінки. Це дає дитині нагоду глибше замислитися про себе, про життя, про норми, яких слід дотримуватися, про права і обов'язки свої та інших.

Коли дитина навчиться сама розрізняти добре від поганого, далі керуватиметься вже не думкою чи рішенням інших, а власними переконаннями, на основі власного сумління.

Духовно-моральне виховання

Програма «Зерно любові» спрямована на виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти щодо морального виховання дошкільників та повинна забезпечити наступний перехід до сприйняття програми «Основи християнської етики» у школі. В умовах освітньої реформи «Нової української школи», що здійснюється Міністерством освіти і науки України, важливим завданням є забезпечення наступності між ланками освіти. Гармонійний розвиток особистості дитини у період дошкільного дитинства та старту шкільного життя – основа подальшого її успіху в умовах безперервної освіти впродовж дорослого життя.

В молодшій групі спеціальних занять з духовно-морального виховання не проводиться. Найважливіше в цьому віці об'єднати зусилля батьків і вихователів у духовному, національному вихованні дитини, залучити до народних традицій та обрядів. Вчити дітей впізнавати на іконі Ісуса Христа, Матір Божу з її сином Ісусом.

У державні святкові дні привертати увагу дітей до Державного Прапора України, символу – калини.

Пояснювати дітям такі поняття, як рідна домівка. Розповідати про найближчих і найдорожчих: тата, маму, бабусю, дідуся, братиків, сестричок. Навчати шанобливо ставитись до родини, до старших. Виховувати у дітей послух, правдивість, чесність, вміння оцінити свої вчинки. Розповідати дітям про національні та християнські свята.

Заняття з духовно-морального виховання доцільно проводити в другу половину дня, починаючи з середньої групи один раз на тиждень. Робота повинна проводитись у сприятливій, радісній атмосфері з використанням сучасних інноваційних технологій, ІКТ та технічних засобів навчання. Слід застосовувати бесіди, дидактичні, розвивальні ігри та вправи, імпровізації, розігрування інсценівок, розглядання ілюстрацій та фотографій, моделювання та аналіз ситуацій морального вибору, експериментування, обмін досвідом; перегляд лялькових вистав, мультимедійних презентацій, відеороликів, слухання біблійних оповідань і бесіди за ними, зображувальну діяльність. При розгляді Біблійних сюжетів та притч важливо не обмежуватись лише ознайомленням з текстом, а на його основі зробити висновки стосовно моральних правд, які дитина могла б впроваджувати у своє життя. На цих заняттях вихователь використовує, поширює та удосконалює знання, набуті дітьми дошкільного віку з інших розділів програми, зокрема довкілля, зображувальної діяльності, художньої праці та ін.

Впровадження програми з духовно-морального виховання дітей дошкільного віку передбачає активну участь у ній батьків як перших та головних вихователів своїх дітей.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

МОЛОДША ГРУПА

У молодшій групі діти засвоюють елементарне уявлення про те, що добре, а що погано. Формується новий тип взаємин між дітьми і дорослими. Дорослі є для дитини помічниками, друзями, джерелом інформації. У дітей виникає потреба у довірі до дорослих і здатність відчувати їхній емоційний стан. Дорослий виступає моральним «еталоном». В дітей ще не сформована моральна свідомість, їхня поведінка повністю підпорядкована моральним почуттям. Дитина прагне бути доброю, відповідати вимогам дорослих, одержувати схвалення від них. При цьому вона намагається максимально привернути увагу до себе, щоб бути визнаною.

Дошкільник четвертого року життя прагне до спілкування, уважного ставлення до себе, визнання його самостійності. Також у дітей цього віку формуються практичні навички моральної поведінки.

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

Християнські поняття

- Формувати в дошкільників уявлення про те, що Бог любить дітей і піклується про них;
- формувати поняття добра і зла, виховувати бажання здійснювати вибір на користь добра;
- ознайомлювати дітей зі святом Миколая, Різдвом;
- пояснювати дітям, що взимку люди колядують та щедрують, прославляючи народження дитятка Ісуса;
- формувати уявлення про Великодні свята, освячення паски, водіння гаївок;
- дати знання про найдорожчих людей для дітей - батьків, які їх люблять і піклуються про них.

Духовно-моральні чесноти

- ознайомлювати дітей із загальнолюдськими чеснотами: любов'ю, добром, милосердям;
- виховувати бажання бути слухняною дитиною, вміти поводитись в дитячому колективі;
- вчити співчувати і радіти успіху;
- спонукати до проявлення співчуття, бажання поступитися і допомогти;
- виховувати негативне ставлення до жадібності,
- вчити відчувати задоволення від можливості зробити комусь добро.

Християнські та національні свята

- ознайомлювати з народними звичаями і традиціями, пов'язаними зі святкуваннями свята Миколая, Різдва, Великодня, Дня матері;
- викликати інтерес до національної культури, одягу, предметів побуту, обрядових страв;
- розучувати гаївки, щедрівки, колядки, національні пісні.

ПОКАЗНИКИ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИТИНИ

- доброзичливо ставиться до дорослих і дітей;
- сприймає світ як Боже творіння;
- розуміє значення понять «добре» і «погано»;
- вміє гратися і діяти спільно з іншими дітьми;
- доброзичливо ставиться до дорослих і дітей;
- знає дитячі молитви;
- бере участь у підготовці і святкуванні християнських та національних свят;
- має елементарні уявлення про доброту, милосердя, співчуття;
- надає допомогу, виявляє свою ініціативу, піклується про рідних та близьких людей.

СЕРЕДНЯ ГРУПА

На п'ятому році життя під впливом виховання починають формуватися почуття, які виражають ставлення до людей і явищ, з'являються бажання бути корисними для людей, формується почуття відповідальності за доручену справу, результат якої важливий для інших. Ставлення до ровесників стає дружелюбним, формується вміння підпорядковувати свої бажання вимогам інших дітей та дорослих. У цьому віці яскраво проявляється позиція «захисника» норм поведінки, еталоном яких є дорослий. Емоційні реакції стають дедалі стабільнішими і більш врівноваженими, з'являється інтелектуалізація почуттів. Виникає нова здатність дитини – співпереживати, тобто розвивається вміння прийняти у свій внутрішній світ той стан, почуття і емоції, які переживав хтось, потрапивши в певну життєву ситуацію.

Дитина 5-го року життя прагне позитивного ставлення до себе від рідних і близьких, дорослих та однолітків. Проявляє самостійність та ініціативність.

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

Християнські поняття

- ознайомити дітей з Біблійними історіями про Створення світу;
- дати уявлення про Бога, Ісуса Христа, Пресвяту Діву Марію, Святу родину, Ангелів;
- познайомити з Молитвою подяки як зверненням до Бога,
- познайомити з притчами, якими навчав Ісус Христос;
- познайомити з Божими Заповідями Любові: «Люби Господа Бога твого всім твоїм серцем, усією твоєю душею, всією твоєю силою і всіма твоїми думками» – це перша і найбільша заповідь, «Люби ближнього твого, як себе самого» – друга заповідь любові.

Духовно-моральні чесноти

- формувати моральну позицію дитини, ціннісні орієнтири, інтереси та потреби;
- збагачувати уявлення дитини про добру поведінку, сприяти розумінню її значення;
- вчити розрізняти й оцінювати позитивні і негативні дії та вчинки біблійних героїв та дійових осіб художніх творів;
- виховувати почуття милосердя до рідних, близьких, однолітків, бажання бути корисними для людей;
- виховувати бажання та вміння проявляти турботу до ближніх.

Християнські та національні свята

- формувати знання про релігійні та національні свята (свято Покрови, Святого Миколая, Різдво, Стрітення, Великдень, День матері, День Незалежності тощо) та обряди, пов'язані з ними;
- розучувати колядки, віншування, щедрівки, гаївки, християнські привітання;
- залучати дітей до участі у святкуванні народних та релігійних свят, вивчати народні звичаї, календарно-обрядові пісні, ігри; ознайомлювати їх з обрядовими стравами.

ПОКАЗНИКИ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИТИНИ:

- має уявлення про створення Світу, розуміє важливість збереження дарів Божих;
- розмежовує природу (Боже створіння) і світ рукотворний (все, що зроблено людськими руками);
- знає дитячі молитви;
- знає дві головні Заповіді Любові;
- знає та користується християнськими привітаннями;
- має уявлення про духовну культуру українського народу, про звичаї та традиції;
- дотримується родинних звичаїв і традицій під час святкування свят;
- бере участь у святкуванні календарно-обрядових свят;

- підтримує добрі взаємини з дітьми та дорослими;
- прагне до позитивних форм поведінки;
- намагається оцінити дії та вчинки свої та інших людей з позицій християнства.

СТАРША ГРУПА

У старшому дошкільному віці відбувається поступовий перехід від сприймання змісту окремих вчинків (добре-погано) до узагальнених понять про певну поведінку.

Дошкільник потребує не лише доброзичливої уваги з боку дорослого, а й співпраці з ним, взаєморозуміння, визнання дорослим його чеснот і досягнень.

Наприкінці старшого дошкільного віку виникає усвідомлення свого соціального «Я». Дитина диференціює свої чесноти і вади, вміє налагоджувати контакти з однолітками. З'являються такі риси, як дисциплінованість, стриманість, здатність обмежити свої бажання, стає зрозумілою необхідність дотримання правил поведінки. Поступово відбувається диференціювання таких моральних понять, як «доброта», «чуйність», «справедливість», «дружба», «чесність», «товариськість», тощо.

В цьому віці моральні почуття та знання пов'язують з почуттям обов'язку. Виникають «внутрішні моральні інстанції» – прагнення поводитись згідно з моральними нормами не тому, що цього вимагають дорослі, а тому, що це приємно для себе й для інших.

Старший дошкільник має уявлення про авторитет. Крім дружніх стосунків виникають найпростіші форми групової солідарності. Діти схвалюють або засуджують поведінку ровесників, можуть діяти справедливо, довести свою правоту, відстояти власну гідність.

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

Християнські поняття

- познайомити з деякими Божими заповідями;
- дати уявлення про «гріх» як поганий вчинок;
- продовжувати знайомити з дитячою Біблією;

- ознайомити з церквою, як Божим храмом, правилами поведінки в церкві;
- ознайомлювати із обрядом Хрещення новонароджених дітей.

Духовно-моральні чесноти

- узагальнювати та систематизувати уявлення дитини про чуйність, доброзичливість, вміти надавати допомогу тим, хто її потребує;
- вчити поводитися відповідно до норм християнської моралі, давати оцінку власним негативним вчинкам, формувати негативне ставлення до поганих вчинків;
- сприяти засвоєнню уявлень про духовно-моральний ідеал людини;
- допомагати дитині пізнавати свою сім'ю, батьків, рід, історію роду, формувати повагу до старших;
- вправляти у вмінні бути вдячним старшим, вчити висловлювати свою любов і ніжність;
- давати поняття про обереги української родини;
- розширювати уявлення дошкільника про людські чесноти; вчити розуміти інших та враховувати чужу думку;
- формувати вміння оцінювати свої вчинки та вчинки інших людей;
- розвивати позитивні емоції та почуття.

Християнські та національні свята

- формувати усвідомлене ставлення дітей до свят, традицій свого народу, залучати їх до безпосередньої участі в святах;
- розширювати знання про свята: Покрови, Різдва, св. Василя, Водохрещення, Стрітення, Великдень, День матері, День Незалежності.

ПОКАЗНИКИ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИТИНИ:

- вміє поводитись у храмі (церкві);
- знає Божі заповіді;
- знає молитви;

- має поняття про «гріх», старається поводитися відповідно до норм християнської моралі;
- виявляє любов і повагу до батьків, близьких людей, довколишніх, вміє діяти справедливо;
- усвідомлює відмінність між добром і злом, може пояснити свої вчинки, схвалити або засудити їх;
- може визнати свою провину, поступитися власними інтересами заради загального благополуччя;
- уникає конфліктів, уміє порозумітися, не нав'язує власної думки;
- допомагає батькам та іншим членам родини;
- бережно ставиться до природи, предметів навколишньої дійсності;
- знає національні та культурні традиції українського народу
- використовує фольклорні жанри (віншування, колядки, гаївки, щедрівки, народні ігри);
- вміє диференціювати моральні поняття «доброта», «чуйність», «справедливість», «дружба», «чесність», «милосердя»тощо.

ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ:

- самоідентифікація і самоусвідомлення себе як індивіда, особистості, власних бажань, інтересів і перспектив;
- система ціннісних орієнтацій;
- врівноважене, толерантне спілкування з однолітками та іншими дітьми, дорослими людьми,
- спрямованість на суспільно-корисну справу, культура користування матеріальними благами і здобутками духовної культури людства;
- прагнення до творчого освоєння світу тощо.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ З ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ «ЗЕРНО ЛЮБОВІ» В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

МОЛОДША ГРУПА

Форми і методи роботи з дітьми.

У молодшій групі спеціальних занять з християнського виховання не проводиться. Основи духовно-морального виховання інтегруються в освітній процес. Виховна робота здійснюється щоденно у різноманітних видах діяльності дітей за допомогою різних дидактичних засобів, оптимальне поєднання яких допомагає дошкільникам глибше пізнавати дійсність, закладає основи їхніх моральних цінностей, виховує почуття краси і добра, дає матеріал для спостережень, які вони використовують у різних видах діяльності.

Такими дидактичними засобами є слово (вихователя, дитини, художнє слово); образ (створюваний за допомогою технічних засобів, дидактичних матеріалів; існуючий в уяві дитини; об'єкти живої і неживої природи, їх зображення); дія (дитини, вихователя, дидактичні вправи, елементарні дослід); спів та слухання духовної музики. Добирають їх відповідно віку дошкільників і темі.

В процесі формування у дітей християнських цінностей слід використовувати усі доступні методи:

словесні: розповідь, як пояснення і бесіда, як діалог, читання морально-етичних творів, розповіді історій релігійних свят та їх виховне значення, історії із життя святих, історії із життя дітей, історії з життя тварин, рослин, загадки про обряди, звичаї, традиції;

наочні: ікони, Біблія, розмальовки, складанки, картини, ілюстрації в книгах, Біблії, фотографії, слайди;

практичні: дидактичні вправи, ігри.

Підготовка до християнських та національних свят і розваг.

До свята Святого Миколая - вивчення віршів, слухання оповідань, малювання листів-малюнків до св. Миколая. Оформлення виставки малюнків у куточку для батьків. Вивчення пісні про св. Миколая. Підготовка музичного свята «Святий Миколаю, я тебе чекаю!».

До Різдвяних свят – розповіді про Різдво Ісуса Христа, коляду, віншування. Новорічні віншування у сусідніх групах. Розповіді про Святу родину. Вивчення різдвяних колядок, посівань, щедрівок. Проведення Різдвяного свята «Нова радість стала».

Участь у святі Стрітіння, яке проводять діти старшої групи.

До Великодня – підготовка дітей разом з батьками і вихователями до Великодніх свят. Малювання за мотивами Вербної неділі (вербові котики). Малювання святкової листівки для привітання родини. Виготовлення крапанок і крашанок, розмальовування і розпис готових форм писанок. Слухання страсних і вивчення великодніх пісень. Розповідь про посвячення Паски. Оформлення великоднього кошика.

Ліплення з глини, пластиліну яєць-крашанок. Розписування готових форм писанок кольоровими лініями, крапками. Розглядання великоднього кошика; наповнення кошика розписаними писанками, крапанками.

Вивчення веснянок.

Проведення свята “Де ж ти, гаївко, бувала?”

До Свята матері – розповіді про найдорожчих людей – маму і тата, піклування батьків про своїх дітей, велику любов Матері Божої до свого сина Ісуса. Вивчення пісень про Матір Божу, рідну маму і Батьківщину-Україну. Прикрашання образу Матері Божої рушником, покладання квітів до ікони, складання подячних молитов («Дякуємо Ісусові за сонечко, за небо, за тата, за матусю...»).

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ЗА ПРОГРАМОЮ ХРИСТИЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ «ЗЕРНО ЛЮБОВІ» В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В СЕРЕДНІЙ ГРУПІ

Тема	Мета	Матеріал
ВЕРЕСЕНЬ		
Чудовий світ навколо мене. На початку сотворив Бог небо й землю (Бут 1,1). <i>Світ навколо мене. Краса неба та землі. Хто це все створив?</i>	Учити дітей милуватися красою світу, його досконалістю. Дати поняття про те, що Бог – творець добробуту на землі, творець краси. Що Бог створив цей світ з любов'ю, тому що любить кожного з нас; а кожне створіння – Божий дарунок для нас. Прищеплювати любов до природи. Учити робити висновки на основі узагальнень. Спонукаати досліджувати об'єкти флори і фауни та з допомогою дорослого робити висновки про них. Сприяти розвитку естетичних почуттів. Виховувати бажання берегти Божі дари: з любов'ю, шаную, вдячністю ставитися до всього на нашій планеті, дотримуватись правил природокористування.	Магнітофонний запис «Бог промовляє до мене. Зустріч І.»; глобус, картина із зображенням Земної кулі, морів, річок, різних тварин на галявині або в лісі, людей; м'яч для гри «Який, яка, яке?»; розмальовки із зображенням Божих створінь (сонце, зірки, квітка, дерево, тварини, птахи, люди тощо), фломастери, олівці або фарби. Аудіозапи «Бог промовляє до мене». : Катехизм для дітей та вчителів. – Львів: Свічадо, 2003.- С. 3.
Я є, я живу.	Довести дітей до розуміння того, що людина - най-	Дидактичний посібник «Я не один»: великий

Тема	Мета	Матеріал
Хвалю тебе, що сотворив мене так дивно; діла твої предивні, ти душу мою знаєш вельми добре (Пс 139,14) <i>Радію, що живу. Добре, що в цьому світі я не самотній</i>	досконаліше Боже творіння; вона створена для щастя і радості. Людей багато, всі люди різні і Бог любить усіх нас. Формувати вміння бачити і вміти називати характерні риси Людей і самого себе, оцінювати поведінку та вчинки свої та друзів. Виховувати бажання кожного дня пізнавати світ, самовдосконалюватися, радіти життю, любити Бога і людей, що нас оточують.	ватман круглої форми, чотири кола різного кольору та розміру з картону на яких зображені 1. дитина (посередині), 2. батьки (більшого розміру, ніж попереднє, розташовується Навколо першого), 3. фотографії друзів (більше, ніж попереднє, розташовується навколо другого кола), 4. незнайомі люди (найбільше коло, по діаметру рівне ватману); букет польових квітів; м'яч; роздатковий матеріал для аплікації чи малювання за бажанням дітей.
Природа як щедрий дар, Божий для людини. Очі всіх на тебе уповають, ти їм своєчасно даєш поживу (Пс 145,15) <i>Осінні плоди, як Божий дар і людська праця. Дякую за Божі дари (небо, сонце, землю).</i>	Формувати у дітей поняття про те, що Господь дбає про добробут кожної людини, посилає нам плоди природи, а щоб мати ці плоди, треба працювати. Уточнити знання про працю в природі, збір врожаю восени. Викликати емоційний відгук на красу живого довкілля. Розвивати цікавість до тематичних літературних творів, творчість в роботі	оповідання та ілюстрації до казки В. Сухомлинського «Хризантема і цибулина»; 2 горщики з пророслим насінням; макети або картинки овочів і фруктів, кошик, велика банка, тарця для дидактичної гри «Збережи на зиму». Картини із зображенням збору врожаю. Прислів'я і приказки./Мої улюблені вірші. – Тер-

Тема	Мета	Матеріал
	з природнім матеріалом. Виховувати повагу до праці людей.	нопіль: Підручники і посібники, 1999.-с.135. Оповідання В. Сухомлинського «Хризантема і цибулина» <u>Попередня робота:</u> за 2-3 тижні до заняття посадити насіння будь-якої рослини у два горщики: I-й поставити у шафу і не поливати, а II-й поставити на підвіконня і доглядати його.
Я дякую за все, що маю. Благослови, душе моя, Господа (Пс 103,1) <i>Подяка батькам. Подяка Богові за все, що маю. Подяка вихователям, друзям.</i>	Навчити дітей цінувати все, що створив для нас Бог, все, що роблять батьки, вихователі, друзі. По-знайомити з Молитвою подяки, як зверненням до Бога. Створити тиху, доброзичливу атмосферу в групі для роздумів: кому і за що діти хочуть подякувати. Розвивати уміння передавати інтонацією свої почуття та настрої. Виховувати доброзичливість, щирість, вдячність.	Картини із зображенням тварин, кімнатних квітів; фотографії дітей разом з батьками або картини із зображенням сім'ї. Вірш-молитва Вагилевич К. «Боже, дякую тобі». / Українське дошкілля.- Київ: Смолоскип, 2003.- с.16.

Тема	Мета	Матеріал
ЖОВТЕНЬ		
Я расту, мої потреби. Отець же Ваш небесний знає, що Вам усе це потрібне (Мт 6,32) <i>Я потребую їжі, одягу, житла. Я повинен берегти здоров'я.</i> <i>Я потребую любові та піклування. Я хочу бути добрим.</i>	Формувати у дітей знання про потреби кожної людини в: їжі, одязі, житлі, в знаннях, в любові, в увазі батьків. Викликати бажання діяти згідно з моральними нормами. Розвивати уміння робити висновки. Виховувати вдячність батькам, близьким людям за те, що вони піклуються про нас.	Оповідання Сухомлинського В. «Пекар і кравець», 2 великих аркуші, на яких в центрі зображені фігури: на одному – малої дитини, а на другому – дорослої людини та набір предметних картинок із серій: «Продукти харчування», «Одяг», «Меблі», зображення серця, руки, усмішки, книги; плакат, на якому зображені представники різних професій.
Хліб наш щоденний. Щодня вони однодушно перебували у храмі, ламали по домах хліб і споживали харчі з радістю і в простоті серця (Ді 2,46) <i>Шаную хліб як дар Божий. Хліб – це плід людської праці. Поділюся хлібом з ближнім.</i>	Розширити знання дітей про велике значення в житті людини їжі та хліба, як її основи. Сприяти розумінню того, що хліб – святий, бо є плодом праці Бога і людини. У Бога слід просити «хліба нашого щоденного» і дякувати йому за турботу і допомогу. Хліб – це символ багатства, могутності країни, символ працелюбності людей. Закріпити знання дітей про шлях зернини від поля до хлібних виробів, про працю хліборобів.	Хліб на вишитому рушникові, сніп колосків, різні вироби з борошна; вінок з пшениці; ілюстрації до казки «Колосок», матеріал для інсценізації (маски, іграшковий інвентар – цапок, серп, млин, піч, колос пшениці, тісто, пиріжки) Оповідання :Калузька Л. Хліб – усьому голова. / Дивокрай. Книга перша. – Тернопіль: Мандрівець, 2005. – С.95, 125, 179.

Тема	Мета	Матеріал
	Розвивати інтерес до українського фольклору (жниварські пісні). Виховувати шанобливе ставлення до хліба та праці дорослих, які його вирощують.	Прислів'я. / Мої улюблені вірші. Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. – С.124. Сенченко І. Хліб святий / Українське дошкілля. – Київ: Смолоскип, 2003.- С.13. Тхорик І.. «Божий дар»
Я потребую любові та опіки. Глянь! Я записав тебе в себе на долонях (Іс 49,16) <i>Батьки, родина, вихователі – мої опікуни. Покров Пресвятої Богородиці. Я піклуюся про інших. Бог – джерело любові та опіки.</i>	Удосконалювати уявлення дітей про Матір Божу як Покровительку, Берегиню всіх людей на землі. Пояснити, чому ми святкуємо свято Покрови. Сприяти засвоєнню змісту літературно-художніх творів, викликати цікавість до них. Спонукаати дітей виконувати завдання естетичного характеру. Розвивати творче мислення, увагу. Виховувати любов, пошану до людей, які нас люблять, опікуються нами (батьки, родичі, вихователі).	Ікона Божої Матері Покровительки; хустки-велика і маленька; квадратні аркуші паперу, фарби, пензлі по кількості дітей. Вірш: Лупій О. Свято Покрови / Українське дошкілля.– Київ: Смолоскип, 2003.– С.87.
Моя родина Шануй твого батька і матір твою (Вих 20,12)	Уточнити і поглибити знання дітей про родину, про місце дитини в родині, про те, що любов – основа родинної єдності. Вчити цінувати працю членів родини. Формувати	Біблія для дітей в картинках; зображення хати і подвір'я з рухомими картинками членів родини; матеріал для творчої роботи: папір та фломастери за кількіс-

Тема	Мета	Матеріал
<i>Я в родині. Члени моєї родини. Наша родина християнська. Взаємодопомога в родині.</i>	в дітей тактовну поведінку під час спілкування з батьками, дорослими, дітьми. Розвивати вміння творчо мислити і практично втілювати свій задум – допомагати людям. Виховувати любов, повагу, шанобливе ставлення до батьків, до найстарших у родині – бабусь і дідусів, тому що вони є Божими заступниками на землі для кожної дитини.	тую дітей. Вірші: Німенко А. «Сонячний дім», Перелісна К. «Гарне слово»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003.

ЛИСТОПАД

Пізнання Божого світу через слух. <i>Яка їх, твоїх діл, Господи, сила! У мудрості усе ти створив (Пс 104,24).</i> <i>Дар слуху. Вміння слухати і почути. Чути мову природи, мову інших людей.</i>	Формувати у дітей поняття про слух як дар, що дає можливість пізнавати світ. Запропонувати дітям дидактичні вправи для поширення знань про світ звуків. Залучити до наклеювання ілюстрацій, які нагадують про красу Божого світу. Розвивати образотворчі навички, пам'ять, увагу. Виховувати бажання приносити користь.	музичні інструменти (барабан, бубон, маракаси, дитяче піаніно, дзвоник, тощо), ширма, магнітофонний запис різних звуків (спів пташок, плач дитини, мамина колискова, шум води), а також коротеньких віршиків, що розказують діти з групи. Великий ватман із зображенням вуха в центрі, маленькі картинки із зображенням різних предметів та істот, клей, пензлі, цирата, серветки.
---	--	---

Тема	Мета	Матеріал
Пізнання Божого світу через зір та дотик. І сказав Бог: Нехай буде світло! І стало світло (Бут 1,3) <i>Зір та дотик – Божі дари пізнання світу. Споглядаємо зміни в природі.</i>	Сприяти розумінню того, що зір і дотик – ще один спосіб пізнання самих себе і навколишнього світу; це є Божі дари для нас. Учити бачити Божі творіння і усвідомлювати Його присутність у видимому світі. Розвивати вміння визначати можливості свого впливу на самих себе та на довкілля. Заохочувати цікавість та допитливість.	Відеопрезентація або ілюстрації краєвидів України; квіти, камінці, гілки, каштани, шишки, мушлі і т. і.; розмальовки, олівці чи фломастери.
Пізнання Божого світу через смак та нюх. Великі діла Господні, подиву гідні всім, що люблять їх (Пс 111,2) <i>Насолоджуємось запахами довкілля, смакуємо їжу. Нюх і смак – засоби пізнання світу.</i>	Вчити дітей, що споживаючи їжу, вдихаючи різні запахи, ми також пізнаємо Божий світ. Продовжувати формувати поняття про важливість доброго харчування для росту і зміцнення організму. Закріпити знання про корисну і шкідливу їжу, приємні та небезпечні запахи. Вивчити молитву перед їдою. Розвивати спостережливість. Виховувати почуття вдячності Богові за продукти харчування.	нарізані овочі, фрукти або страви для гри «Впізнай на смак»; м'яч; зображення корисних і шкідливих продуктів; олівці; для визначення запахів: квіти, парфуми, ладан, ванілін тощо; дидактична гра «Як я відчуваю світ»: великі картинки із зображенням носа, вуха, рота, ока, руки та маленькі із зображенням різних предметів.
Мій Ангел Хоронитель.	Дати знання дітям про існування невидимого небесного світу, про Анге-	Різноманітні зображення ангелів; для творчої роботи: заготовки для

Тема	Мета	Матеріал
Бо ангелам своїм він повелить про тебе, щоб берегли тебе на всіх твоїх дорогах (Пс 91,11) <i>Ангел Хоронитель веде мене дорогою добра. Ангел Хоронитель застерігає від зла. Мене охороняє мій Ангел Хоронитель.</i>	ла Хоронителя: турбуючись про людину, Творець дає нам Охоронця, який також допомагає нам і оберігає на життєвому шляху. Вивчити молитву до Ангела Хоронителя. Виховувати моральні риси характеру та духовні почуття.	виготовлення ангелів – білий папір (конуси), крила, олівці, пензлі, клей, серветки. Вірш «Де ти, мій ангеле?»//Зернятко №9. – 2006 – С.6-7 Оповідання «А чому є нечемні діти, якщо вони мають свого Ангела Хоронителя?»// Зернятко №9. – 2007- ст. 6.

ГРУДЕНЬ

Я хочу, я можу, я буду чемною і слухняною дитиною. Майте на увазі користь не власну, а радше інших (Флп 2,4) <i>Мої бажання. Мої добрі вчинки.</i>	Продовжувати формувати уявлення дітей про моральні норми поведінки між людьми. Вчити помічати і оцінювати позитивні та негативні якості в себе та однолітків. Сприяти розумінню того, що Бог створив людину, щоб вона жила разом з іншими в добрі і любові. Розвивати вміння мирно вирішувати конфлікти, знаходити щось хороше навіть у неприємних ситуаціях. Виховувати бажання та вміння бути веселими, щасливими, хорошими, добрими, чемними дітьми.	2 великих паперових серця – червоне і чорне, картинки із зображенням хороших і поганих вчинків; для колажу: маленькі зображення сердець по кількості дітей, зображення або наклейки сердець, квітів, посмішок, тощо; клей, пензлі, серветки. Прислів'я про культуру і виховання / Читанка Кобзарик. Упор. І.Січовик.- Київ.: Видавець М. Преварська, 2001.- С.209. Вірш Бойко. О. «Вереда»
--	--	---

Тема	Мета	Матеріал
Твоє ім'я. Дивіться, яку велику любов дарував нам Отець, щоб ми дітьми Божими звалися (1 Йо 3,1) <i>Добре ім'я людини. День іменин – день Ангела. Значення твого імені.</i>	Розширити поняття дітей про ім'я, яке дається кожній людині від народження. Формувати уявлення про святість імені. Учити виявляти увагу та шану до людей через звернення на ім'я. Стимулювати інтерес до своєї особи через пізнання імені. Розвивати монологічне та діалогічне мовлення. Виховувати ініціативність у створенні доброзичливих стосунків з оточуючими людьми.	2 макети квітів з рухливими пелюстками червоного і жовтого кольору; підшивка журналу Ангелятко за 2007р. (вірші про імена). Оповідання: «Бабусин урок»// Божанівка. - №1. – 2003. – С.20-21. «Я люблю країну, де є право на ім'я і на родину»// Розкажіть онуку №5 – 2008. – С. 45. Вірші: «Молитва до Ангела Хоронителя», «Хлопчик без імені»
Доброта та милосердя. Навчу тебе й вкажу тобі дорогу, якою маєш ходити; дам тобі пораду; на тобі - моє око! (Пс 32,8) <i>Хто потребує нашого милосердя. Святий Миколай творить добро непомітно.</i>	Розповісти про добрі вчинки св.Миколая, які він чинив непомітно і безкорисливо. Формувати уявлення про те, що найцінніше у подарунках святого Миколая – це радість, віра і любов, які він дарує всім нам. Розвивати позитивні емоції Виховувати почуття доброти, чуйності, милосердя, бажання дарувати радість і любов своїм близьким.	Маленькі ікони св. Миколая, загорнені як подарунки за кількістю дітей; пакунки, на яких зображені символічні позначки «радість»(дитина з посмішкою), «віра»(дитина з піднятими вгору, або складеними в молитві руками), і «любов»(дитина із серцем у руках); матеріал для виготовлення подарунків за вибором вихователя: природній (каштани, жолуді, шишки, мушлі

Тема	Мета	Матеріал
		та ін.), покидьковий (сірникові коробки, котушки, коробки з-під соків, тощо), пластилін, глина, солоне тісто, кольоровий папір, тощо. Вірші: __Данилович Б. «Святий Миколай»/Українське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003. – С.123. «Молитва до Святого Миколая»// Ангелятко-ва наука. – №4. – 2006.- С.2. Оповідання: «Найдорожчі дарунки»// Зернятко. – №10. – 2007.- С.15. «Чарівні дарунки» Ю. Телішевської // Ангелятко. – №12. – 2007.- С.6-7.
Мандрівка до Вифлеєму. Мудреці прийшли в Єрусалим зо Сходу і спитали: Де цар юдейський, що оце народився? Розповідь про мандрівку мудреців в пошуках новона-	Розповісти дітям про народження Ісусика у вертепі; про радість янголів, пастухів, про дари Царів, про особливу зірку, яка з'явилася на небі і означала народження Спасителя. Встановити разом з дітьми шопку. Розвивати мислення, увагу, пам'ять, творчі здібності. Виховувати інтерес до	Демонстраційний: герої вертепу (настільний театр або керамічні фігури). Мультимедійна презентація «Ясна зірка в небі засіяла». Роздатковий: для виготовлення Різдвяної ікони на великому аркуші: фігури маленького Ісусика в яслах, Діви Марії, Йосифа, пасту-

Тема	Мета	Матеріал
родженого Христа (Мт 2,1-11) <i>Різдво Христове. Ангели прославляють Божу Дитину. Пастухи і царі приходять з дарами. Я іду назустріч Ісусу.</i>	біблійних історій.	хів, ангелів, трьох царів, ягнят, овечок, телят, зірка; пензлі, клей, серветки. «До Вифлеєму»(настільна гра)// Зернятко. - №1. – 2008. – С. 9-11. Оповідання; «Пастухи і волхви», «Різдво» Вірші: «Різдвяна зіронька»// Ангеляткова наука. – №1. – 2007. – С.2. «Три царі»// Ангелятко. – №1. – 2008. – С. 16.

СІЧЕНЬ

Радість Різдва. Сьогодні народився вам у місті Давидовім Спаситель, він же Христос Господь (Лк 2,11) Розповідь про Різдво Ісуса Христа (Лк 2,4-12) <i>Різдвяні традиції в Україні. Різдво – свято єдності родини. Різдвяний стіл. Мій подарунок для Ісуса.</i>	Закріплювати знання дітей про свято Різдва Ісуса Христа. Розповісти про страви різдвяного столу, про символіку святковечірніх страв. Формувати уявлення про звичай колядувати, щедрувати, вечеряти всією родиною. Підтримувати цікавість до літературно-художніх та малих фольклорних творів. Виховувати віру і любов до Бога, інтерес до народних традицій, до свого краю, родини.	Різдвяна Шопка, ікона різдвяного вертепу, виготовлена на попередньому занятті. Зображення свят-вечірніх страв на магнітній дошці або фланелеграфі, свічка, дідух. Вірші: Божемська Я. «Святвечір в українському селі»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003.- С.144. Клименко І. «Зоря ясна сповістила». // Зернятко. – №1. – 2007. – С. 3. Крушельницька О. «Ми йдемо колядувати»/ Ук-
---	--	---

Тема	Мета	Матеріал
		раїнське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003.- С.147.
Різдвяна коляда. Слава на висотах Богу й на землі мир (Лк 2,14) Ангели і пастухи прославляють Бога (Лк 2, 13-20) <i>Колядки, щедрівки, віншу- вання. Участь у різдвяних діях, вертепах</i>	Розширити знання дітей про обряди і традиції українського народу – Різдвяні свята. Продовжувати вчити колядувати і щедрувати. Заохочувати до участі у вертепних діях. Розвивати емоційність, інтонаційну виразність мовлення. Виховувати пошану до Різдвяних традицій.	Шопка, ікона, свят- вечірні страви, стіл, сві- чка, дідух. Магнітофон- ні записи колядок. Колядки за вибором ви- хователя
Богоявлення. Во- досвяття. Це Син мій любий, що його я вподобав (Мт 3,17) Розповідь про Бо- гоявлення (Мт 3,13- 17) <i>Хрещення Ісуса Христа в р.Йордан. Освячуюча та зці- лююча сила йордан- ської води. Водосвяття.</i>	Розповісти про хрещення Ісуса Христа в р.Йордан. Дати поняття про цілющі сили Йорданської води; про звичаї українського народу, пов'язані з Водосвяттям, щедрування. Розвивати пам'ять, увагу, цікавість до святкувань. Виховувати любов до традиції свого народу.	Глечик з Йорданською водою, ілюстрація з Біблії «Хрещення Ісуса». Оповідання: Волиняк П. «Водохреще»/ Ураїнське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003. – С.157. Калуська Л. «Коляда і Різдво в українській традиції»/ Дивокрай. Книга перша. – Тернопіль: Мандрівець, 2005. – С. 56. Вірш Вільшенко Я. «Там на річці на Йордані»

Тема	Мета	Матеріал
ЛЮТИЙ		
Стрітення Господнє – радість зустрічі. Вони привели його в Єрусалим поставити його перед Господом (Лк 2,22) Розповідь про подію Стрітення (Лк 2,1-40) <i>Переживання радості при зустрічі з близькими людьми. Радість Симеона і пророкиці Анни при зустрічі в храмі з Богородицею та Ісусом. Стрітенські традиції. Посвячення свічок.</i>	Закріпити і уточнити уявлення дітей про свято Стрітення. Розповісти про радість Симеона і пророкиці Анни при зустрічі в храмі з Богородицею та Ісусом. Дати знання про обряд посвячення свічок у храмі та їх допомогу у житті людини. Розвивати діалогічне мовлення, інтонаційну виразність. Виховувати інтерес до народних звичаїв, традицій, пов'язаних з цією подією.	Мультимедійна презентація «Стрітення Господнє». Стрітенські свічки, лялька – немовля, колиска. Інвентар для естафет: емблеми для кожної з команд у вигляді медалей: для команди «Зима»- з намальованими сніжинками, а для команди «Весна»- із квітами; 4 обручі, 5 сніжків з вати чи пінопласту, 5 штучних квіточок, 2 кошики; 10 дощечок; макети ялинки та яблуні, пластикові сніжинки та квіти. Оповідання: «Стрітення Господнє» Священник М.Карачківський / Українське дошкілля. –К.: Смолоскип, 2003. – С.157.
Послух і пошана до батьків. Бог бо заповідав: Шануй батька твого й матір (Мт 15,4)	Продовжувати формувати належне ставлення дітей до батьків. Вони заслуговують на повагу, любов, послух синів та доньок. Виховувати вдячність батькам за опіку, охорону, навчання і самовіддану любов. Вчити відповідати	Квітка, на пелюстках якої є зображення членів сім'ї, посередині – зображення дитини; клубок ниток, зображення членів сім'ї для кожної дитини; 2 картини із зображенням сімей: одна – щасливої

Тема	Мета	Матеріал
<i>Любов до батьків. Вдячність батькам за опіку.</i>	їм ще більшою любов'ю, турботою і повагою.	сім'ї, друга – де члени сім'ї не поважають одне одного. Оповідання та вірші про членів сім'ї
Любов – основа родинної єдності. <i>Думайте те саме, майте любов ту самого, будьте однодушні, згідливі (Флп 2,2)</i> <i>Любов об'єднує родину. Любити – це поважати, піклуватися, допомагати і розуміти, тощо.</i>	Розширити поняття дітей про взаємини в сім'ї, про любов, розуміння, уміння вибачати, прощати, не відповідати злом на зло, безкорисливо творити добро, жертвувати собою заради близьких людей. Сприяти розвитку цілеспрямованої спостережливості, асоціативного мислення. Виховувати шанобливе ставлення до всіх членів родини.	Образ Святої Родини; картина «Моя родина»; ілюстрації до оповідання; сімейні фотографії дітей, по 10 жовтих смужок-промінчиків на кожну дитину. Вірш: Білоус Д. «Ближніх Бог велів любити» Оповідання Трофімова А. «Блаженні миротворці» // Зернятко. - №5. - 2007. - С. 6-7. «Я щасливий». Збірник дитячих християнських пісень / Рівне: 2000. - С. 101.
Я вмію допомагати. <i>Робімо добро без утоми (Гал 6, 9). Радість від допомоги. Моя допомога іншим.</i>	Сформувати уявлення дітей про допомогу, як норму відносин між людьми. Учити правильно пропонувати послуги і допомогу. Викликати бажання діяти згідно з моральними нормами. Формувати вміння встановлювати відношення між причинами і наслідками вчинків. Ви-	Демонстраційний набір «Професії твоїх батьків», картинки, на яких зображені люди, що виконують різну роботу. Оповідання: Сухомлинський В. «Втрачений день» Вірш Журавлевої О. «Допомога вдома»/ Мої улюблені вірші. - Тернопіль: Підручники і

Тема	Мета	Матеріал
	ховувати чутливість до позитивного образу «Я», своїх вчинків та почуттів.	посібники, 1999. – С.222.
БЕРЕЗЕНЬ		
Друзі в нашому житті. Друг любить протягом усього часу; він братом буде, коли спаде нещастя (Прип 17,17) <i>Друзі навколо нас. Вміння допомагати один одному. Друзі пізнаються в радості і біді.</i>	Формувати поняття про дружбу, товаришування. За допомогою Біблії допомогти дітям пізнати, що Ісус теж потребував і шукав друзів і послідовників. Розвивати вміння спілкуватись доброзичливо, допомагати один одному, не вимагаючи натомість нічого. Виховувати бажання бути справжніми друзями: не сваритись, ділитися іграшками, робити один одному приємне.	образочки із зображенням Ісуса; ілюстрації до Біблії «Ісус каже «Йдіть за мною»; картини, на яких зображені вияви дружби (допомога, підтримка, діти діляться, тощо); кольорові фішки для гри «Так чи ні»; матеріал для композиції «Друзі Ісуса»: вирізані фігурки дітей, фломастери, великий аркуш з наклеєною посередині іконою Ісуса Христа, пензлі, клей, серветки. Вірші та оповідання про друзів та допомогу
Добрі звички. Пустіть дітей приходити до мене, не бороніть їм: таких бо Царство Боже (Мр 10,14)	Допомогти дітям зрозуміти, що таке добрі і погані звички: кожен день ми виконуємо якісь постійні дії - так виникають звички, існування Добра і Зла - ґрунт для формування добрих і поганих звичок. Формувати розуміння того, що добрі звички - наполеглива праця, погані	лялька Бруднуля, іграшкові мило, рушник, гребінець для ляльки, чистий одяг; ілюстрація до вірша Бичко В. «Великий і малий»; картинки із зображенням хороших і поганих звичок з наступних розділів: особиста гігієна, спорт, акуратність, ввічли-

Тема	Мета	Матеріал
<i>Добрі звички (приклади). Бажання позбутися поганих звичок.</i>	звички - зло. Учити оцінювати свої дії та поведінку. Розвивати чесність, почуття справедливості. Виховувати бажання боротися з поганими звичками, радіти добрим вчинкам і вміти цінувати добрі якості у собі.	вість, дружба, добрі вчинки; папір, фарби, олівці для малювання. Вірші: Бойко Г. «Бруднуля», Лисенко Т «Навпакійко» Бичко В. «Великий і малий»/ Мої улюблені вірші. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1999.
Бог любить всіх дітей. Хто Царства Божого не прийме, як дитина, - не увійде до нього (Мр 10,15) <i>Свідчення любові Ісуса до мене. Чим я віддячу Ісусові за Його любов?</i>	Формувати у дітей уявлення про те, що Господь дбає про добробут кожного створіння, щоб усім дітям було добре і затишно; ми можемо розраховувати на його допомогу, звертаємось до Нього в щоденних молитвах. Стимулювати інтерес до земного життя Ісуса Христа, який вчив та зцілював людей, виявляв любов до дітей та дорослих. Розвивати вміння виражати своє емоційне ставлення до Біблійних сюжетів.	ілюстрації дитячої Біблії. Вірші: Рачинець С. «Бог мене любить»/Хай радіє душа. Пісні для дітей та молоді/ уклад. Квашук . – Тернопіль: «Підручники і посібники», 2004. – С.-18. Дзета В. Молитва до Ісуса// Зернятко №. – 2003. – С.3.
Підготовка до Великодня. Люди, що йшли перед ним і ззаду, кликали: «Осанна Синові Давида!	Розповісти про в'їзд Ісуса Христа в Єрусалим. Учити розуміти біблійні сюжети. Сприяти тому, щоб діти замислилися над діями біблійних персонажів, оцінили їх. Дати поняття про	Ілюстрації до дитячої Біблії «В'їзд Ісуса Христа в Єрусалим». Вербові галузки, писанки, крашанки, пасхальні ягнятка та кролик.

Тема	Мета	Матеріал
Благословен той, що йде в ім'я Господнє, осанна во вишніх!» (Мт 21,9) <i>Християнські символи Воскресіння Вітаємо Христа!</i>	християнські Великодні символи: писанки, крашанки, ягнятко, кролик. Виховувати вдячність Спасителю за його жертву, яка відкрила всім нам шлях до Царства Небесного.	
КВІТЕНЬ		
Воскресіння Ісуса Христа – велика радість для нас. Ангел до них промовив: «Не жахайтесь! Ви шукаєте Ісуса Назарянина, розп'ятого. Він воскрес, його нема тут (Мр 16,6) <i>Великодні традиції. Історія свята. Христос воскрес!</i>	Формувати уявлення дітей про Воскресіння Ісуса Христа, як знак перемоги Добра над Злом. Воскресіння - велика радість для всіх християн, люди навіть вітаються в цей день по-особливому. Стимулювати позитивне сприйняття матеріалу духовного змісту. Виховувати інтерес до народних звичаїв і обрядів, традицій народу.	Ілюстрації до Біблії для дітей «Пуста печера», «Воскресіння Ісуса»; великодній кошик із продуктами, які освячують в церкві; писанки, крашанки. Вірші та оповідання: Качан О. Великодній кошик / Від щедрівочки до гаїв очки – Т.: Підручники і посібники, 2005. – С.29. К.Перелісна «Христос Воскрес» Ситник М. «Христос Воскрес» Січовик І. «Чарівне яєчко»/ Читанка Кобзарик. Упор. І.Січовик – К: Видавець М.Преварська, 2001.- С.256.

Тема	Мета	Матеріал
Великдень у християнській родині. І ще раз Ісус їм каже: Мир вам! (Йо 20,21) <i>Радіє вся родина. Родина йде до церкви. Освячення Великоднього кошика.</i>	Закріпити уявлення дітей про традиції та обряди народу, про Великодні свята, під час яких святять паски, писанки. Вчити водити гаївки. Виховувати бажання брати участь у театралізованих діях, у збереженні традицій та обрядів народу.	Вербові галузки, Великодній кошик, писанки, маски та костюми.
Люблю світло. Так нехай світить перед людьми ваше світло, щоб вони, бачивши ваші добрі вчинки, прославляли вашого Отця, що на небі (Мт 5,16) <i>Світло дня. Сонце. Світло потрібне природі, мені та іншим людям. Воскреслий Ісус – світло життя.</i>	Допомогти дітям зрозуміти, що Ісус є світлом світу, що світло потрібне людям, світло - це добро; треба чинити добро, щоб тебе любив Ісус та люди, що оточують тебе. Ознайомити з заповіддю Ісуса "Люби ближнього свого, як самого себе". Вчити визнавати добрі вчинки своїх друзів. Виховувати любов до Ісуса, до Бога, бажання виконувати Господні заповіді.	Свічка; для творчої роботи: велика намальована свічка, аркуш паперу для кожної дитини, олівці, ножиці, клей, пензлі, серветки. Оповідання: Свящ. Карачківський М. «Заповіді про любов до Бога та до ближнього»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003. – С.13. «Істинне світло»// Зернятко. - №2. – 2004. – С.10-11

Тема	Мета	Матеріал
ТРАВЕНЬ		
Люблю свою маму. І він [Ісус] пішов з ними й повернувся у Назарет і був їм слухняний (Лк 2,51) <i>Я слухаю, допомагаю мамі. Моя мама найкраща.</i>	Доповнити і розширити уявлення дітей про свято Матері. Продовжувати формувати поняття, що мама - найдорожча, наймиліша, найчуйніша людина, берегиня родинного вогнища. Замислитися над питанням: яка моя мама? Чому і за що я люблю маму? За що я вдячна моїй мамі? Як я проявляю свою любов до мами? Вивчити «Молитву за рідну маму». Розвивати комунікативні навички, уміння висловлювати власну думку, пояснювати свої почуття. Збагатити словник дітей синонімами, епітетами, пестливими словами. Виховувати щирі почуття доброти, ніжності та любові до мами, отчого дому.	Образ Божої Матері. Наочний посібник «Моя сім'я», картина №7/ Х: Ранок, 2008.. Фотографії мам. Оповідання: _Сухомлинський В. «Найгарніша мама»// Українське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003. – С217. Вірші: Шкрумелюк Ю. «Молитва за рідну маму», Завадович Р. «Привіт наші мамі»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003. Олійник С. «Пам'ятаймо», Жупанин С. «Мамині руки»/ Читанка Кобзарик. Упор. І.Січовик – К: Видавець М.Преварська, 2001. Прислів'я та приказки / Мої улюблені вірші. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. – С116-117.
Рідна земля – мати Україна. Та й сам Господь дасть щастя, і земля наша дасть	Формувати уявлення про те, що Україна – моя рідна, багата і велика країна; ми народились і вросли в Україні, вона нас годує; ми говоримо	Відео «Моя Україна». Дитяча карта України, пейзажі українських художників, магнітофонні записи українських народних пісень;

Тема	Мета	Матеріал
урожай свій (Пс 84,13) <i>Україна – наша Мати. Я люблю рідне місто, село.</i>	українською мовою. Вчити дітей бачити у художніх творах, піснях красу і велич рідної землі. Розвивати довірливу увагу, допитливість. Виховувати почуття гордості і любові за свою Україну бажання примножувати її красу і славу	вироби українських майстрів: вишивки, гончарні вироби, Яворівські іграшки, тощо. динамічний макет «Це моя Україна»з предметними картинками, що зображують символи України (вербу, калину, солов'я, пшеницю, тощо). Вірші: Калинчук А. «Зацвітає калина»/ Костецький А. «Все починається з мами», Шкрумелюк Ю. «Слово української дитини»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003. Терен В. Не забудь! / Читанка Кобзарик. Упор. І.Січовик – К: Видавець М.Преварська, 2001.
Божя Мати і наша мати. Він же у відповідь сказав їм: «Мати моя і брати мої – це ті, що слухають слово Боже і його виконую	Формувати уявлення про те, що Мати Божа – Діва Марія принесла в світ Спасителя, який жив серед людей і повернувся на небо, щоб звідти дбати про нас, її ім'я вшановується всіма християнами. Спонукаати дітей просити добра і захисту у	Образ матері Божої; квіти у вазі; великий аркуш паперу із іконою Матері Божої посередині, квіти вирізані з кольорового паперу, пензлики, клей для аплікації. Молитва до Пресвятої Богородиці / Україн-

Тема	Мета	Матеріал
<i>Божа мати – Мати Ісуса Христа. Божа мати – мати і заступниця всіх людей.</i>	Матері Божої для себе і рідної неньки. Допомогти зрозуміти зміст легенд, віршів про Божу Матір. Розвивати мислення, слухове сприйняття художніх творів, дрібну моторику, естетичні почуття. Виховувати любов до рідної матері, турботливе ставлення до неї.	ське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003.
Ми навчаємось багато. Де двоє або троє зібрані в моє ім'я, там я серед них (Мт 18,20) <i>Хто нас навчає (батьки, вихователі, Бог)? Чого ми навчилися?</i>	Закріпити основні уявлення з основ християнської культури, отриманих на попередніх заняттях. Розвивати світогляд дітей, творчу уяву, спостережливість, допитливість, пам'ять. Виховувати бажання бути хорошим християнином, доброю, ввічливою, чуйною, вихованою людиною.	2 зображення землі на ватмані і 2 набори картинок із зображенням різних істот і речей створених Богом, і зроблених людьми; картинки, на яких зображено хороші і погані вчинки, розташовані на великому аркуші паперу, чорні і зелені фішки для кожної дитини .

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ
ЗА ПРОГРАМОЮ З ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
«ЗЕРНО ЛЮБОВІ» В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

В СТАРШІЙ ГРУПІ

Тема	Мета	Матеріал
ВЕРЕСЕНЬ.		
Дивосвіт навколо нас. Яка їх, твоїх діл, Господи, сила! У мудрості усе ти створив, – повна земля твоїх створінь (Пс 104,24) <i>Милування красою світу. Бережливе ставлення до природи.</i>	Продовжити формувати уявлення дітей про те, що все навколо нас – Боже творіння: сонце, зорі, гори, води, рослини, тварини, людина. Все це Бог створив з любові, тому така прекрасна наша земля. Уточнити, закріпити знання про істотні ознаки об'єктів та явищ живої та неживої природи та предметів, зроблених людськими руками. Розвивати вміння милуватися красою світу: природою і творіннями рук людських; свідомо оцінювати власну турботливість про живу природу як важливу позитивну людську рису. Виховувати дбайливе, екологічно доцільне ставлення до живої природи.	Мультимедійна презентація «Дивосвіт навколо нас»; вірші про природу, книга “Про створення світу”з ілюстраціями, макет Землі з зображенням Божих створінь, таблиця “Дивосвіт навколо нас”, м'яч, робот, квіти живі і штучні, магнітофон із записом звуків природи, папір, кольорові олівці. Аудіозапис «Бог створив увесь світ»/ Бог промовляє до мене. – Львів: Свічадо, 2003. Оповідання Б.Ферреро. «Як гарно все придумав Бог».
Ми у світі. Ми – діти Божі.	Закріпити знання дітей про те, що людина – Бо-	Свічка, маленькі свічки на всіх дітей; матеріал

Тема	Мета	Матеріал
Нехай Господь тобі відплатить за твій учинок! І нехай буде тобі нагорода повна від Господа (Рут 2,12) <i>Ми – діти Божі, які народилися з любові.</i>	же створіння. Господь нас любить, дає кожному свої дари: здоров'я, силу, красу, розум, вміння працювати. Поширити і уточнити значення понять: любов, дружба, допомога, ніжність. Продовжувати вчити дітей дружити, уникати конфліктів, зважати на думку, пораду, оцінку інших. Розвивати доброзичливість, щирість, комунікативні навички. Підтримувати бажання дарувати вироби, зроблені власноруч, своїм товаришам. Виховувати вміння виявляти свою любов до родичів, друзів через добрі справи.	для колажу : пакунок і символічні позначення дарунків (губи – посмішка, хороший настрій; руки – дружба, ніжність, допомога; серце – любов; пакунки, листівка); невеличкі сюрпризи для дітей (наклейки, образочки, тощо) Аудіозапис «Бог промовляє до мене»– Львів: Свічадо, 2003. – С.5. Вірш-молитва Вагилевич К. «Боже, дякую тобі»/ Українське дошкілля - К.: Смолоскип. 2003. – С. 17. Ферреро Б. «З ким ти живеш?»
Моя родина. Родинний дім. Слухайте, діти, батьківське навчання, і зважайте, щоб розуму набрались (Прип 4,1) <i>Любов - основа родинної єдності.</i>	Поглибити знання дітей про сім'ю, родину. Допомогти зрозуміти важливість сім'ї в їхньому житті. Ознайомити з родовим деревом. Спонукаючи дітей розповідати про рідних людей. Вчити дітей звертатись до батьків на «ви»: це прадавня народна традиція, якої необхідно дотримувати.	Ілюстрації з зображенням дітей, які бавляться, відпочивають з батьками, сімейні святкові фотографії; взірець родинного дерева, матеріал для виготовлення його дітьми. Молитва за батьків // Зернятко. - №5. – 2004. – С.8.

Тема	Мета	Матеріал
<i>Родинний дім починається з отчого порогу.</i>	тись. Розвивати вміння творчо розмірковувати про особливості родинних стосунків, справи різних членів родини. Виховувати почуття родинної злагоди через святкування іменин та календарно – обрядових свят.	Прислів'я та приказки про родину
Християнські символи Нехай не буде в тебе інших богів, крім мене (Втор 5,7) <i>Шанобливе ставлення до християнських символів. Хрест, риба, ягня</i>	Формувати у дітей поняття про християнські символи: хрест, риба, ягня. Ознайомити зі святом Воздвиження Чесного Хреста. Пояснити значення слова “Спаситель”. Навчити дітей правильно хреститись. Виховувати шанобливе ставлення до хреста, на якому терпів і помер Ісус Христос. Розвивати творчі здібності під час прикрашання хреста квітами (колективна об'ємна аплікація).	Християнські символи Хрест, риба, ягня; зображення хрестів, вирізаних з паперу, силуети листочків, квітів, зірочок; клей, пензлики. Оповідання «Воздвиження Хреста Господнього»// Божя нивка. – №5. – 2003. – С.12.
ЖОВТЕНЬ		
Праця в нашому житті. Щоб добро чинили, багатіли добрим ділами, були	Формувати знання про те, що життя – це щоденна сумлінна праця, яка потрібна для створення і примноження краси на землі. Прилучати дітей до	Картинки із зображенням дітей та людей, що працюють; ілюстрації до оповідання О. Квіта «Божі патики», та вірша І. Світличного «Лінтюх».

Тема	Мета	Матеріал
щедрі, ділилися радо (1 Тим 6,18) <i>Сумлінна праця гідна поваги. Працелюбність – добра звичка.</i>	праці змалку. Сприяти розвитку пізнавального інтересу до різних професій, висловлювати своє ставлення до діяльності людей та пояснювати його. Виховувати працелюбність, повагу до людей праці.	/ «Українське дошкілля»- К.: Смолоскип, 2003. – С. 422.
Свято Покрови Божої Матері. І знамення велике видно було на небі – жінка, одягнена в сонце, і місяць під стопами її, а на голові її вінець із дванадцяти зірок (Одкр 12,1) <i>Матір Божа – покровителька усіх людей України.</i>	Розповісти дітям, що християни знаходяться під невидимим покровом і захистом Матері Божої. Дати знання про історію виникнення свята Покрови та значення Покрови як захисту для родини. Розвивати інтерес до народного фольклору, пов'язаного з цим святом. Виховувати любов до близьких людей та бажання їх оберігати та захищати.	Образ Марії – Покровительки. Матеріал для колективної аплікації: ватман квадратної форми /або однотонна тканина/, фарби, пензлики за кількістю дітей. Вірші та оповідання: Коломієць В. «Покрова», Лупій О. «Свято Покрови», «Мати Божа – заступниця України»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003.
Заповідь Божа – любов до Бога і людей. Люби Господа, Бога твого, всім серцем твоїм, усією твоєю душею і всією силою твоєю і всією думкою	Допомогти дітям усвідомити в чому полягає Божа заповідь “Люби ближнього свого”та зрозуміти важливість любові в їхньому житті. Вчити виявляти свою любов до природи, родичів та друзів через добрі справи. Пояснити, чому треба	Макет “створення світу”, таблиця із зображенням людей та тварин, картини із серії “Оціни вчинок”, картки чорного та зеленого кольорів на кожну дитину, кольоровий папір, клей, пензлі для аплікації “Віночок добрих справ”.

Тема	Мета	Матеріал
твоєю; а ближнього твого, як себе самого (Лк 10,27) Притча про милосердного самарянина (Лк 10,29-37) <i>Люби ближнього, як самого себе.</i>	виконувати Божі заповіді у щоденному житті та бути щедрими на любов. Розвивати зв'язне мовлення, логічне мислення, пам'ять. Виховувати бажання робити добро іншим, не чекати подяки за добрі вчинки.	Притча "Про милосердного самарянина" з ілюстраціями. Магнітофон, аудіозапис "Бог промовляє до мене". Оповідання св. М. Карачківського «Заповіді про любов до Бога і до ближнього» / Українське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003. – с.13.
Ми - чемні і слухняні діти Щоб слухалися, були готові до всякого доброго діла (Тит 3,1). <i>Прагнення стати кращими. Шанування батьків.</i>	Ознайомити дітей із заповіддю «Шануй твого батька і матір твою, щоб довголітній був ти на землі». Підтримувати прагнення шанувати батьків і старших. Навчати уникати байдужого та неприязного ставлення до людей. Розвивати навички культури спілкування з рідними, ровесниками. Викликати інтерес до усної народної творчості (прислів'я, приказки про поведінку, взаємини між людьми). Виховувати любов і повагу до батьківського слова.	Сюжетні картинки із зображенням сім'ї, обов'язків членів родини. Вірші та оповідання: Кришталеви́ч О. «Мала розумниця»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003. – С.410. Сухомлинський В. «Скажи людині: "Доброго дня"!»/ Кобзарик. Читанка. Упор. І.Січовик. - Київ, 2001. – С.456. Ферреро Б. «Шануй батька і матір»

Тема	Мета	Матеріал
ЛИСТОПАД		
Знайомство з Біблією. Вже змалку знаєш Святе Письмо, яке вірою у Христа Ісуса може тобі дати мудрість на спасіння (2 Тим 3,15) <i>Біблія – це Слово Боже. Христові притчі навчають нас християнської любові.</i>	Ознайомити дітей з Біблією, як Святим Письмом. Закріпити знання про те, що притча – це коротка повчальна розповідь. Заохочувати прагнення до розглядання ілюстрацій до Дитячої біблії в картках, розуміння притч, деяких подій. Розвивати творчість під час зображувальної діяльності. Виховувати бажання наслідувати Ісуса в житті, робити добрі вчинки.	Біблія. Фланелеграф або магнітна дошка і зображення насіння, яке впало біля дороги, на камінь, в добру землю. Відеопритча або ілюстрації до притчі «Повернення блудного сина», «Про сіяча». Матеріал для аплікації закладки для Біблії. Притчі Ісуса Христа
Турбота Отця про нас. Навчу тебе й вкажу тобі дорогу, якою маєш ходити; дам тобі раду; на тобі – моє око! (Пс 32, 8) <i>Господь дбає про нас і допомагає тому, що він наш Отець. Ангел – посланець Бога. Молитва до Ангела Хоронителя.</i>	Доповнити уявлення дітей про духовні створіння – Ангелів, які з Божої волі опікуються нами. Заохочувати прагнення до самовдосконалення. Розвивати цікавість до тематичних літературних творів, творчі здібності, фантазію під час виготовлення ангеликів (об'ємна аплікація, ліплення із соленого тіста, тощо). Виховувати почуття вдячності Богові за опіку над нами.	Зображення Архангела Михаїла. Скульптури малих форм – ангели. Для ліплення ангеликів – пластилін, основа з картону на кожну дитину. Аудіозапис «Ангели»/ Бог промовляє до мене. – Львів: Свічадо, 2003. – С. Вірші: Завадович Р. «Ангельські очі», Храплива – Щур Л. «Молитва»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003. – С.19.

Тема	Мета	Матеріал
Співчуття і чуйність Щоб нікого не ганьбили, були мирні, поступливі та виявляли повну лагідність супроти всіх людей (Тит 3,2) <i>Ми здатні робити вибір між добром і злом.</i>	Розвивати розуміння дітьми Божої заповіді “Люби ближнього свого, як самого себе”. Через конкретні приклади вчити як відповідати на Ісусове запрошення любити Бога та ближніх. Учити дітей коригувати власну поведінку відповідно до християнських та загальноприйнятих культурних норм, свідомо оцінювати власну поведінку. Розвивати зв'язне мовлення, логічне мислення, пам'ять. Виховувати чуйне ставлення до інших.	Відеоприitchа або ілюстрації до притчі “Добрый Самарянин”, картинки із серії “Оціни вчинок”, кольорові олівці і аркуші паперу за кількістю дітей. Притчі Ісуса Христа. Оповідання Сухомлинського В. «Щоб метелик не наколовся.»
Вміння прощати. Будьте, натомисть, добрі один до одного та милосердні, прощайте один одному (Еф 4,32) <i>Бог любить нас і все прощає, чекає, щоби ми стали кращими.</i>	Допомогти дітям зрозуміти, що Бог – це любов і справедливість. Вчити вибачати і прощати. Удосконалювати уміння бути людяними, милосердними, справедливими, дотримуватись Божих заповідей. Підтримувати цікавість до віршів морально-етичного змісту, мирилок. Розвивати комунікативні навички, вміння робити прогнози й гіпотези, обирати пра-	Ікона, свічка, ілюстрації до оповідань: Г. Кирпа “Ну й гарно все придумав Бог!” /Кобзарик. Читанка. Київ. 2001р. Ферреро Б. І прости нам провини наші, як і ми прощаємо... /

Тема	Мета	Матеріал
	вільний стиль поведінки в різних ситуаціях. Виховувати почуття вдячності.	
ГРУДЕНЬ		
Свято Введення у храм Пресвятої Богородиці. І мовила Марія: Величає душа моя Господа і дух мій радіє в Бозі, Спасі моїм (Лк 1, 46-47) <i>Ім'я Марії – святе, бо вона народила Спасителя.</i>	Продовжити знайомити дітей з життям Матері Божої. Розповісти про свято Введення в храм Пресвятої Діви Марії. Розвивати пам'ять, інтерес до життя біблійних героїв. Виховувати інтерес до історії виникнення християнських свят, пошану до Матері Божої.	Ікона “Введення в храм Пречистої Діви Марії”.
Добре ім'я людини. Дивіться, яку велику любов дарував нам Отець, щоб ми дітьми Божими звалися (1 Йо 3,1) <i>Іменини. Хрещення.</i>	Закріпити знання дітей про те, що кожна людина має ім'я, з яким вона живе. Пояснити елементарне значення обряду хрещення та українські народні звичаї, пов'язані з цим обрядом. Підтримувати позитивне емоційне ставлення до свого імені. Заохочувати прагнення помічати свої чесноти, цінувати та примножувати їх. Виховувати повагу до свого імені,	Відеопрезентація «Таємниця імені», лялька, іграшкові колиска та ванночка; набір сухих трав; матеріал для малювання та аплікації за бажанням дітей. Вірші про імена Поезія святого наймення. Львів. ЛОІППО. 2001. – С.1-12.

Тема	Мета	Матеріал
	бажання дбати про своє добре ім'я.	
Свято Святого Миколая. І як бажаєте, щоб вам чинили люди, чиніть їм і ви так само (Лк 6,31) <i>Святий Миколай – чудотворець, опікун дітей.</i>	Розповісти дітям про життя та діяння святого Миколая, який залишив добру пам'ять про себе безкорисливою допомогою бідним, про звичаї, пов'язані з цим святом. Навчати дітей наслідувати св. Миколая добрими вчинками у житті. Розвивати інтерес до слухання художніх творів про св. Миколая. На основі молитви виховувати в душах дітей добро і спокій, бажання допомогти слабшому.	Відеопрезентація «Життя святого Миколая», образ св. Миколая, ілюстрації до віршів та оповідань Вірші: Данилевич Б. «Святий Миколай», «Ой хто, хто Миколая любить», Чорнобицька Б. «Подарунки чемній доні»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип, 2003.
Милосердя та безкорисливість Будьте милосердні, як і Отець ваш милосердний (Лк 6,36) <i>Милосердя і безкорисливість, як дві рідні сестри – одна без одної не існують. Хто творить милосердя, той не чекає для себе нагороди.</i>	Пояснити, що милосердя – вияв любові до людей. Вчити свідомо оцінювати власну турботливість про своїх рідних, друзів. Розвивати емоційну чутливість дітей. Заохочувати дітей розповідати про безкорисливі вчинки своїх однолітків, родичів, знайомих. Сприяти розвитку самосвідомості. Виховувати бажання творити добро непомітно, не очікуючи винагороди.	Відеопрезентація із зображенням добрих, безкорисливих вчинків. Вірші: Білоус Д. «Здавна кажуть добрі люди» Оповідання: Ганаго Б. «Подарунок» Ферреро Б. Дві хусточки .Сухомлинський В. «Бо я – людина»

Тема	Мета	Матеріал
СІЧЕНЬ		
Різдво Христове. І ось вам знак: Ви знайдете дитя сповите, що лежатиме в яслах (Лк 2,12) Розповідь про Різдво Ісуса Христа (Лк 2, 1-20) <i>Народження Ісуса Христа. Колядує вся родина.</i>	Розповісти про історію народження Ісуса Христа, українські традиції, пов'язані з цією подією. Сприяти відродженню національної свідомості. Прививати віру в добро, справедливість, в чарівний світ краси і духовного щастя. Активізувати словник словами на зразок «свята вечерея», «шопка», «дідух», «вертеп», «колядка», «віншування». Сприяти розумінню дітьми традиції вечеряти всією родиною. Виховувати віру і любов до Бога, повагу до традицій українського народу.	Дідух, шопка, картини із зображенням вертепу. Магнітофон із записом колядок. Оповідання: О. Володимир Божик. «Народження Спасителя»/ Бог промовляє до мене. – Львів: Свічадо. - 2003. «Пастухи і волхви», «Різдво»
Водосвяття. Богоявлення. Це Син мій любий, що його я вподобав (Мт 3,17) Розповідь про Богоявлення (Мт 3,13-17) <i>Голодна кутя. Пресвята трійця.</i>	Розповісти про свято Богоявлення та українські традиції, пов'язані з ним: в цей день зійшов Святий Дух на Божого Сина – Свято Богоявлення. Розповісти про Пресвяту Трійцю. Формувати розуміння цілющої сили освяченої води. Виховувати пошану до святої води та християнське ставлення до водних джерел України.	Ілюстрації із зображенням хрещення Ісуса; глечик із свяченою водою Оповідання: «Хрещення Спасителя», «Там на річці, на Йордані» Я. Вільшанко

Тема	Мета	Матеріал
Наші враження від святкування Різдва Побачивши зорю, зраділи радістю вельми великою. Увійшли до хати й побачили дитятко з Марією, матір'ю його (Мт 2,10) Розповідь про Різдво Ісуса Христа (Мт 2,1-11) <i>Різдвяний вертеп. Розвага.</i>	Навчати дітей виявляти радість від різдвяних свят через коляду, віншування, молитву в церкві та в домі. Закріпити знання про українські традиції зустрічі Різдва, Нового року (святого Василя) та Йордана. Сприяти формуванню естетичного ставлення до світу. Виявляти зачатки особистої позиції в процесі розігрування ролей. Розвивати інтонаційну виразність мовлення, пам'ять, увагу. Заохочувати фантазію, артистизм, здатність творчо імпровізувати образи героїв Вертепу. Виховувати повагу до народних традицій, бажання брати активну участь у святах.	Різдвяна шопка, костюми для героїв вертепу, колядників
Життя Ісуса в Назареті. Ісус же зростав мудрістю, літами й ласкою в Бога та людей. (Лк 2,52)	Формувати уявлення дітей про те, що Ісус Христос – наш учитель, який своїм життям показав нам приклад любові до Бога і ближніх. Розповісти про добро, яке чинив Ісус, допомагаючи людям: годував голодних, зцілював хворих. Стиму-	Відеопрезентація або ілюстрації до Біблії: “Ісус зцілює хворих”, “Ісус годує голодних”, “Ісус зцілює сліпого”. Дитяча Біблія Аудіозапис «Ісус чинить чуда». / Бог промовляє до мене. – Львів: Свічадо, 2003.

Тема	Мета	Матеріал
<i>Ісус закликає людей до праведності.</i>	лювати інтерес до подій, пов'язаних з життям Христа серед людей. Розвивати вміння емоційно реагувати на біблійні оповідання, співчувати їхнім героям, радіти і засмучуватись разом з ними. Виховувати добрі почуття до всіх людей, що оточують нас.	Оповідання: «Чи бував малий Ісус нечемним?»
ЛЮТИЙ		
Прагнення стати кращим. Рука твоя хай буде готова допомогти мені, бо твої заповіді я собі вибрав (Пс 119,173) Притча про милосердного батька (Лк 15, 11-32) <i>Люди іноді роблять помилки. Слід вміти зрозуміти це і вчасно виправитись.</i> Притча «Про милосердного батька». Мирилки.	Поглибити уявлення дітей про християнські чесноти: правдивість, доброту, милосердя, ввічливість. Це шлях моральної досконалості людини, прагнення змінитись, стати кращими дітьми для Бога і батьків. Вчити розрізняти добрі і погані вчинки. Поширити словниковий запас словами –ознаками, антонімами. Розвивати зв'язне мовлення під час складання розповідей за сюжетними картинами. Підтримувати цікавість до програмових віршів морально-етичного змісту. Виховувати бажання бути добрими християнами і вихованими людьми.	М'яч, картина «Оціни вчинки»; силуетні зображення «любов», «вибір», «жаль», «зміна», «прощення», «радість»: дитина з різним виразом обличчя; розмальовки «Дивосвіт навколо нас» та кольорові олівці за кількістю дітей. Мирилки /Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003. Притча про блудного сина / Євангельські притчі Ісуса Христа. 1996. Гра-хоровод «Бог пильнує»

Тема	Мета	Матеріал
Вчимося вдячності. Благослови, душе моя, Господа! (Пс 104,1) Господня молитва «Отче наш» (Мт 6,9-13) <i>Молитва подяки. Для чого людина повинна казати «дякую»? Кому би ви могли подякувати?</i>	Продовжувати формувати поняття про молитву, як розмову з Богом. Допомогти дітям зрозуміти, кому і за що вони мають бути вдячні. Заохочувати дітей до спільної молитви в родині. Розвивати розповідне і комунікативне мовлення. Виховувати вдячність Богові за кожен прожитий день, за спожиті дари (їжа і пиття), за опіку протягом дня, за батьків та своє життя.	Молитва «Отче наш», написана великими літерами на цупкому великому аркуші паперу, контурні зображення фігурок людей з піднятими руками, ножиці, олівці. Ілюстрації гарних краєвидів, фотографії усміхнених людей. Аудіозапис «Бог промовляє до мене. / Львів, Свічадо. – 2003. Оповідання: Джміль К. «Як Тарасик навчився молитися», Квіт О. «Богданкова молитва».
Стрітення Господнє. Розповідь про подію Стрітення (Лк 2, 21-40) Вони привели його в Єрусалим поставити його перед Господом. (Лк 2, 22) <i>Стрітення означає зустріч. Про які зустрічі ви мрієте?</i>	Розширити знання дітей про традиційні свята та обряди українського народу. Розповісти про свято Стрітення і традиції, пов'язані з ним: свічка - це світло Боже, символ життя, а стрітенська свічка - великий оберіг у родині; випікання жайворонків – давній народний звичай при зустрічі весни. Підтримувати цікавість до літературно-художніх та малих фольклорних творів (прислів'я, приказки, прикме-	Відеопрезентація «Стрітення», Стрітенські свічки. Для змагань: обручі, штучні квіти, пенопластові сніжки, канат, м'ячі, кеглі. Оповідання: «Стрітення Господнє», Прокопець М. Свято Стрітення. Прикмети, прислів'я про Стрітення

Тема	Мета	Матеріал
	ти). Розвивати моторні навички, вправність. Виховувати у дітей повагу до християнських свят та народних традицій, бажання брати в них активну участь.	
Храм – дім Божий. Хіба не знаєте, що ви – храм Божий, і що Дух Божий у вас перебуває? (1 Кор 3,16) <i>Ікони в церкві – це зображення святих, через які ми спілкуємося з тими особами, що зображені і утримуємо духовний зв'язок з небом.</i>	Розповісти про те, що церква, храм - дім Божий. Це місце молитви для християн, спілкування з Богом, творіння людських рук во ім'я звеличення Бога. Вчити дітей з пошаною ставитися до ікон. Поширити знання про правила поведінки в громадських місцях, зокрема у церкві. Розвивати вміння передавати враження від побаченого, почутого, робити висновки, узагальнення. Виховувати в душах дітей віру і любов до Бога.	Зображення церков України. Магнітофонний запис “Бог промовляє до мене”, розділ “Церква”. Святі образи та ікони. Аудіозапис «Бог промовляє до мене»/ Львів.: Свічадо. – 2003. Оповідання: Тарасій та ікони // Зернятко. – №3. – 2002. – С.3. «Іду я до церкви»
БЕРЕЗЕНЬ		
Заповіді Божі – норми життя людини. Люби Господа, Бога твого, всім серцем твоїм, усі-	Формувати знання дітей про те, за якими Божими Заповідями повинні жити люди, хто і де проголосив Заповіді, чого не повинна робити людина. Гріх – це порушення Бо-	Магнітна дошка або фланелеграф із зображенням Божих створінь та символічними зображеннями Заповідей Божих. Серія картинок “Оціни вчинок”. Мульт-

Тема	Мета	Матеріал
єю твоєю душею і всією силою твоєю і всією думкою твоєю; а ближнього твого, як себе самого (Лк 10, 27) <i>Десять Божих Заповідей: пізнати і прийняти. Гріх – порушення Божих Заповідей.</i>	жих Заповідей. Сприяти розвитку уявлення про моральні норми відносин між людьми, привчати до щирих стосунків між людьми. Розвивати зв'язне діалогічне мовлення, пам'ять, увагу, спостережливість. Виховувати бажання жити за християнськими правилами.	фільм «10 Божих Заповідей». Аркуші паперу, кольорові олівці за кількістю дітей. Десять Божих заповідей / Біблія_для дітей, К.: Кобза. – 1994. – с.498. Аудіозапис «Любити Бога». / Бог промовляє до мене. Львів: “Свічадо”, - 2003р. Оповідання: «Щоб людина насправді була людиною»Б. Ферреро, Пчілка О. «П'ятсот собак» Пісня «Як шукати маю Бога»
Великий Піст. Завжди радійте. Моліться без перерви. За все дякуйте (1 Сол 5,16-17) <i>Приготування до Великодня. Примирення і прощення.</i>	Формувати у дітей поняття про Великий Піст, переживання цих днів. Розповісти, що у Великий Піст пам'ятаємо про тих, хто терпить, про бідних, про тих, хто потребує допомоги. Продовжувати вчити просити пробачення і прощати. Виховувати милосердя, доброту, любов до ближнього.	Календар Великого Посту (журнал Зернятко - №2 - 2005р.); магнітна дошка або фланелеграф із зображенням дітей, що роблять добрі вчинки. Оповідання: «Неділя прощення», «Чи є драбина до неба?»
Христос прощає нам гріхи.	Удосконалювати знання дітей про те, що означає	Великий аркуш паперу, силуетне зображення

Тема	Мета	Матеріал
І коли стоїте на молитві, прощайте, як маєте щось проти кого-небудь (Мр 11,25) <i>Недобрі вчинки - це наші гріхи. Наполеглива праця допомагає стати кращими.</i>	“гріх”, “грішити”. Розповісти, що Бог любить нас незалежно від того, що ми вчинили і завжди прощає нас. Учити дітей відповідати за свої провини. Дати дітям можливість згадати випадки з свого життя чи життя своїх товаришів, де вони провинилися, як виправили помилки. Розвивати монологічне зв’язне мовлення. Виховувати бажання стати кращими.	пастуха і овечок, вата, ножиці, клей для виготовлення настінної композиції. Магнітофонний запис притчі “Про доброго пастиря”. Притча “Про доброго пастиря”/ Євангельські притчі Ісуса Христа, во “Думки про віру”.

КВІТЕНЬ

Приготування до Великодня. Осанна! Благословен той, хто йде в ім'я Господнє (Йо 12,13) Розповідь про вїзд Христа у Єрусалим (Йо 12,12-14) <i>Вербна неділя. Звичаї, пов'язані з цим днем. Страсті Христові.</i>	Розповісти дітям про останні дні життя Ісуса, про його терпіння та смерть на хресті. Уточнити поняття про Великий Піст: це час особливої внутрішньої радості, молитви та практичних добрих вчинків. Розповісти, що у Великий Піст пам'ятаємо про тих, хто терпить, про бідних, про тих, хто потребує допомоги. У Великий Піст християни часто приходять до Церкви, моляться. Пояснити дітям, як треба дотримуватися По-	1. Ілюстрації з Біблії: “Воскресіння дочки Яіра”, “Ісус годує 5тисяч людей п'ятьма хлібинами”, “Ісус зцілює багатьох хворих” 2. Великий аркуш папери з зображенням “Вїзд Ісуса в Єрусалим”, клей, вата /для наклеювання “котиків”/, пензлі по кількості дітей. Касета “Бог промовляє до мене”, ілюстрації з Біблії: “Тайна Вечеря”, “Розп'яття”. Дитяча Біблія Оповідання: «Великий
--	--	---

Тема	Мета	Матеріал
	сту. Ознайомити дітей з описом в'їзду Ісуса в Єрусалим, підготувати їх до Квітної Неділі. Розповісти, що Ісус переміг зло послухом, терпінням та жертвою на хресті. Виховувати любов і пошану до Ісуса.	Піст», «Назустріч Ісусові», «Страсний тиждень»
Писанка. Мистецтво писанкарства. Як я був полюбив вас, так любіте і ви один одного! (Йо 13,34) <i>Вчимося розписувати писанки. Наша виставка писанок.</i>	Розширити та поглибити знання дітей про українську писанку, історія виникнення якої пов'язана з великим весняним святом – Великоднем. Продовжити знайомити дітей з різними видами розпису великодніх яєць (крашанки, крапанки, драпанки, писанки). Розповісти про мистецтво писанкарства, його самотність у кожному регіоні України. Розвивати естетичний смак, творчість, фантазію під час образотворчої роботи. Виховувати повагу до культури рідного народу.	Писанки, крашанки, крапанки, мотанки, драпанки. Варені яйця, писачки, барвники, віск і свічка. Відео «Як розписують писанку» Вірші: Завадович Р. «Як яєчко крашанкою стало», Кузьменко С. «Маринчина писанка», Перелісна К. «Писанка»/Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003. Оповідання: «Звідки взяли писанки»./Читанка з народознавства, М. Грищук. Тернопіль: 1992 – с. 89.
Воскресіння Ісуса Христа. Чому шукаєте живого між мерт-	Поглибити та поширити знання дітей про Великодні традиції на Україні: освячення паски та писанок, святковий сніда-	Ікона Воскресіння. Великодній кошик із стравами. Картинки з зображенням людей біля церкви, дітей, що во-

Тема	Мета	Матеріал
вими Його нема тут: він воскрес (Лк 24,6) Розповідь про Воскресіння Христа (Лк 24,1-6) <i>Історія свята. Свячення Великоднього кошика. Українські традиції, пов'язані з Великоднем.</i>	нок всією родиною, водіння гаївок. Дати дітям знання про те, що Великдень - перемога добра над злом. Христове Воскресіння - це найбільше диво, найрадісніша подія. Цю радість голосимо привітом «Христос Воскрес!», а відповідаємо «Воістину Воскрес!» Вчити дітей ввічливо і шанобливо поводитись у церкві та в гостях під час свят. Виховувати повагу до народних звичаїв і традицій.	дять гаївки. Вірші та оповідання: Бондаренко Г. «Великдень», Глібов Л. «Христос Воскрес», «Свячене» Е. Козак, Чупринка Г. «Великодні дзвони»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003. – С.193.
Як ми святкували Великдень. (Розвага.) Аж ось Ісус зустрів їх і каже: Радуйтеся! (Мт 28,9) <i>Ділимося радістю від свята. Водимо гаївки.</i>	Узагальнити знання дітей про свято Великодня. Закріпити найважливіші події, пов'язані з цим святом. Спонукаати дітей до театралізованих імпровізацій, розвивати пізнавальний інтерес до народних звичаїв у святкуванні Великодня. Виховувати любов до рідного краю, до свого народу.	Вербові гілочки, великодній кошик, костюми для дітей
ТРАВЕНЬ		
Україна – моя Батьківщина.	Уточнити і закріпити знання дітей про Україну, яка є нашою Батьківщиною.	національні та народні символи України; карта України, картини, фото-

Тема	Мета	Матеріал
Допомога моя від Господа, що створив небо й землю (Пс 121,2) <i>Рідний край, моя земля, природа. Я люблю місто, в якому живу. Національні символи: герб, прапор, гімн.</i>	вщиною, її символи. Розповісти про великі міста, ріки, гори Карпати, Чорне та Азовське моря. Продовжувати знайомити з легендами, оберегами рідного краю. Закріпити знання про самобутніх майстрів прикладного мистецтва, українську пісню. Виховувати почуття гордості за свій народ, шану до минулого, бажання покращити майбутнє рідної держави.	графії з зображенням українських краєвидів, Києва, Львова та інших міст нашої Батьківщини.. Відеопрезентація «Моє місто - найкраще». Олівці, фарби, папір за кількістю дітей. Вірші: Антонич Б.-І. «Батьківщина», Завадович Р. «Наша Батьківщина», Петрів М. «Рідний край. / Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003. - С.27.
Моя мама – найдорожча. Пильнуй, мій сину, заповіді батька твого, не відкидай навчання матері твоєї (Прип 6,20) <i>Подарунок для моєї мами. Свято Матері в дитячому садочку.</i>	Формувати уявлення про свято Матері, як триєдине: Матері Божої, Матері України і рідної Матері. Ознайомити з давніми українськими традиціями святкування цього свята. Розвивати національну свідомість дітей. Активізувати словник прикметниками, епітетами, що характеризують маму. Виховувати бажання і вміння висловлювати щирю любов, пошану до матері.	Ілюстрації із зображенням Матері Божої, ілюстрації до легенд про Матір Божу; колиска з лялькою; картки для фланелеграфа із зображенням дітей, що допомагають мамі, два фартушки, дві хустинки для естафет. Макет сонця з промінцями. Вірші та оповідання: Савицька І. «Рідна мати», Сухомлинський В. «Найгарніша мама»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003.

Тема	Мета	Матеріал
Рідна мова – то найдорожчий скарб народу. Бережи від зла язик твій і уста твої від слів лукавих (Пс 34,14) <i>Шануємо рідне слово. Свято рідної мови у дитячому садочку.</i>	Закріпити знання дітей про українську мову, її багатство, красу, мелодійність, викликати бажання пізнавати рідну мову. Пояснити, що мова – найцінніший скарб народу, що це – дар Божий для кожної людини, для всього народу і його потрібно оберігати, шанувати. Навчати правильно користуватися рідною мовою. Збагатити словник епітетами, метафорами. Виховувати дітей ввічливими, застерігати їх від шкідливих звичок – лайки, брехливості тощо.	Магнітофон, аудіозапис “Бог промовляє до мене”. Картинки з ілюстраціями Божих заповідей. Макет дерева з листями і плодами. Вірші: Воробкевич С. «Рідна мов», Джміль К. «Батьківщина і мова – дари від Бога», Завадович Р. «Не цурайтесь мови», Шкрумелюк Ю. «Молитва за рідну мову»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003.
Відпочинок влітку з родиною. З того усі спізнають, що мої вичні, коли любов взаємну будете мати (Йо 13, 35) <i>Чи вміємо відпочивати. Як будемо відпочивати влітку.</i>	Формувати знання про важливість відпочинку для людини, про те, що відпочинок завжди найкраще проводити в колі рідних. Активно відпочиваючи, ми милуємось красою природи, вчимося дбати про неї, не кривдити її, бо це все - дари Божі. Ознайомити з циклом літніх календарно-обрядових свят (Зелені свята, Івана Купала, Спаса). Розвивати творчу	Мультимедійна презентація «Літні свята в Україні»; папір, олівці, фарби по кількості дітей; картини з краєвидами України; картинки з символічним зображенням Божих заповідей. Вірші та оповідання: Бортяк А. «Нагодую тварин», Сухомлинський В. «Які вони бідні», Черінь Г. «Українські квіти»/ Українське дошкілля. – К.: Смолоскип. 2003.

Тема	Мета	Матеріал
	уяву, викликати інтерес до пізнання нового. Виховувати любов до рідної землі.	

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ІГРИ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ЗМІСТУ

Метод «МІКРОФОН»

1. Дидактична гра «Який ти?»

Правила гри: діти стають в коло і, передаючи м'яч одне одному, називають рису, яка їм найбільше притаманна. Наприклад: «Я – весела, а ти? Я – сильний, а ти? Я – щедра, а ти? Я – мужній, а ти?»

2. Дидактична гра «Скажи про свою любов».

Правила гри: діти стають у коло і, передаючи одне одному іграшкове сердечко, говорять слова, словосполучення або речення, якими можуть виявити свою любов до ближніх. («Ти моя дороженька», «Ти моє сонечко», «Я тебе люблю», «Ти в мене найкращий» тощо.)

3. Дидактична гра «Квітка любові».

Правила гри: діти передають по колу квітку, розказуючи, кого вони найбільше люблять.

4. Дидактична гра «Я прошу»

Правила гри: діти, передаючи ангелика з рук в руки одне одному, промовляють: «Я прошу свого ангела навчити мене як бути... щедрою (працьовитою, привітною, лагідною, ніжною, мужнім, сміливим, чесним...)».

5. Дидактична гра «Павутинка».

Правила гри: діти стають у коло і передають одне одному клубочок ниток:

- Я вдячна (ім'я дитини) за те, що вона допомагає мені малювати (передає клубок дитині, яку назвала).

- *Я вдячна (ім'я дитини) за те, що вона допомагає мені прибирати тарілки зі столу (передає клубок дитині, яку назвала), тощо.*

Метод «НЕЗАКІНЧЕНІ РЕЧЕННЯ»

1. Дидактична гра «Продовжи думку».

Правила гри: що б у вас не трапилося, самі собі скажіть чарівне слово «зате» й знаходьте щось хороше у будь-якій ситуації. Наприклад, у крамниці іграшок ви побачили новеньку червону машинку і дуже – дуже захотіли її, а вам її не купують. Не варто кричати, галасувати, тупати ногами, плакати. Краще подивіться на цю машинку без жалю, і пригадайте чарівне слово «зате». Скажіть собі: «Зате, моя машина синя, а червоний колір мені зовсім не подобається!». Спробуймо трішечки потренуватися.

- *Взимку дуже холодно, але...*
- *Мама вже кличе додому, а я ще не награвся, але...*
- *Мені дуже не хочеться вдягати цей теплий шарф, але...*
- *Я перейшов у новий дитячий садок, а всі мої друзі залишилися у старому, але...*

2. Дидактична гра Дидактична гра «А я вчиню, ось так!».

Правила гри: вихователь починає речення, а діти закінчують.

- *Якщо мені подарують фломастери, я...*
- *Коли мені потрібна допомога, я...*
- *Мама дала мені 2 цукерки і я...*
- *Якщо діти не прибрали іграшки, я...*

3. Дидактична гра «Склади поради» для тих, хто хоче бути вмілим, працьовитим, спритним.

Правила гри: вихователь починає прислів'я, приказку, а діти продовжують:

- *Зробив діло – ... /гуляй сміло/*
- *Під лежачий камінь вода... /не тече/*
- *Хто чесно працює, тому Господь Бог... /хліб дарує/*

- З лежї не буде одежї, а зі спання не купиш...
/коня/.
- Бджола мала, ... /а й та працює/
- На дерево дивись як родить, а на людину... /як робить/
- Щоби рибу їсти... /треба в воду лізти/
- Хочеш їсти калачі, ... /не сиди на печі/

4. Дидактична гра «Закінчи прислів'я»:

- Слово до слова /зложиться мова/
- За добре слово грошей не платять /а скажеш – всім приємно/.
- Хто материнську мову зневажає /той матері не шанує/
- Слово чемне /кожному приємне/
- Гостре словечко /коле сердечко/
- Слово – не горобець /вилетить – не піймаєш/
- Мудре слово /добрий друг в біді/

5. Дидактична гра «Закінчи речення».

- Коли мене сварять батьки, ...
- Коли мама просить припинити гамір, ...
- Коли маленький братик плаче, ...
- Коли вдома всі працюють, ...
- Коли у дорослих багато справ, ...
- Коли вся моя родина в доброму настрої, ...

6. Дидактична гра «Продовжи речення».

- Кожна мама повинна вміти...
- Кожен тато має бути...
- Кожній дитині слід...

7. Дидактична гра «Добери риму»:

- Одягну український віночок – затанцюю веселий...
(таночок)

- Гарні хлопці стоять біля ганку, а на них сорочки... (вишиванки).
- Батьківщину я своєю палко й трепетно... (люблю).
- Наша рідна Батьківщина – мальовнича... (Україна).
- Українські парубки – це завзяті... (козаки).
- Вишиванку везу на гостинець: пам'ятайте, що я –... (українець).

Метод «МОЗКОВИЙ ШТУРМ»

1. Дидактична гра «Що слід робити, щоб...»

- Росли дерева?
- Птахи мали що їсти?
- Безпечно перейти вулицю?
- Була злагода між друзями? дітьми і дорослими?
- Говорити правду?
- Любити одне-одного?

2. Дидактична гра «Так чи ні?».

Правила гри: вихователь висловлює думку, а діти залежно від того, згодні з нею чи ні, піднімають відповідно зелену або червону фішку.

- Друг – це той, з ким завжди весело.
- Друг грається тільки зі мною. Мій друг не може дружити з іншими дітьми.
- Друг завжди поруч зі мною.
- Друг має мені віддавати все, що в нього є.
- Друзі ніколи не сваряться.
- Друг завжди усе робить правильно.
- Я не дружу з тим, хто негарний. Я обираю друга за красу.
- Друг має бути сильним і захищати мене.

Метод «АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ»

1. Дидактична гра «Оціни вчинок»

Правила гри: розглядаючи кожну ситуацію (картинку), дітям слід звертати увагу на те, що можуть відчувати герої; розмірковувати, як би вони вчинили на їх місці.

2. Дидактична гра до теми «Милосердя і безкорисливість»

Правила гри: вихователь розповідає дітям уривок оповідання і пропонує висловити свою думку про вчинки героїв.

– До дитячого садка дівчинка завжди приносила в торбинці дві хустинки. Вихователька запитала її чому.

- *Бо так сказала мені моя мама.*
- *А для чого вони тобі?*
- *Одна для носа...*
- *А друга?*
- *Як ви думаєте, що відповіла дівчинка? /Діти висловлюють свої думки/.*

Насправді вона сказала:

- *Щоб витирати очі моїх товаришів, коли вони плачуть.*

3. Дидактична гра «Як слід?»

Правила гри: вихователь описує ситуацію, а діти виправляють її:

- *Коли тітка Юлія зайшла до кімнати, малий Петрик похнюпився і відвернувся. (Коли тітка Юлія зайшла до кімнати, малий Петрик посміхнувся і привітався.)*
- *Мама розмовляє зі своєю сестрою, а Іванко постійно втручається у їхню розмову. (Мама розмовляє зі своєю сестрою, а Іванко зачекав, поки вони домовляються.)*
- *В гостях Василько весь час бігав по кімнаті, галасував і нікому не давав спокою. (В гостях Василько*

весь час спокійно бавився іграшками і нікому не заважав.)

- Двоюрідний братик попросив у Іри ведмедика, а дівчинка схопила іграшку і показала язика. (Двоюрідний братик попросив у Іри ведмедика, і дівчинка дала йому іграшку.)
- Коли бабуся лягла відпочивати, Сергійко ввімкнув телевізор. (Коли бабуся лягла відпочивати, Сергійко вимкнув телевізор.)

4. Дидактична гра «Як ти поведешся?».

Правила гри: вихователь описує ситуацію, а діти розігрують її в ролях і вирішують як поводитись.

- Ти прийшов з новою іграшкою, і твій друг просить її в тебе побавитись...
- Дві подружки посварились. Як їм помиритися?
- Ти випадково штовхнув когось. Що робити?
- Як правильно попросити іграшку, якою вже бавиться інша дитина?
- Якщо мені подарують олівці, я...
- Коли мені потрібна допомога, я ...
- Мама дала мені апельсинку, я ...
- Якщо діти не прибрави іграшки, я ...

Метод «ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ»

1. Дидактична гра «Розбите вікно»

Ігореві подарували новенького м'яча. При кожній нагоді він випробовував, наскільки далеко він полетить. За останнім кидком м'яч потрапив у сусідське вікно.

Запитання:

- Чи хотів Ігор розбити вікно?
- Що, на вашу думку, тепер повинен зробити Ігор?

2. Дидактична гра «Порахунки»

Славко дуже злий на свого сусіда, який не дозволяє йому бавитись на своєму подвір'ї. Щоб помститися, Славко вирішує розбити йому вікно. /Розгляд ілюстрацій/

- Чи знає Славко, що порахунки з іншим – це погана справа?
- Що він вирішив зробити? Чому?
- Які наслідки цей вчинок може принести іншим членам сім'ї?
- Як Славко може виправити свій вчинок?

Метод «РОЗІГРУВАННЯ МОРАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ ЗА РОЛЯМИ»

1. Дидактична гра «Прогулянка довіри».

Правила гри: вихователь розставляє кубики, кеглі чи інші предмети в групі так, щоб утворився прохід з перешкодами. Зав'язує одній дитині очі і веде її цим шляхом, скеровуючи, підказуючи, допомагаючи і підтримуючи.

Підводячи підсумки, вихователь наголошує на тому, як складно було провести друга через перешкоди, підтримувати постійно, а тому, хто був із зав'язаними очима – важко довіритись іншій людині:

- Чи довіряв ти дитині, яка тебе провадила?
- Чи є люди, яким ти довіряєш повністю?

2. Дидактична гра «Подбай про іншого».

Правила гри: діти стоять у колі. В однієї дитини хустка, якою вона огортає свого сусіда і говорить щось приємне на вушко: я тобі допоможу, я люблю з тобою бавитись, тощо. Коли хустка обійде всіх дітей, вони діляться враженнями.

- Чи було приємно, коли хтось тобі говорить приємні слова, обнімає, накриває хусткою?
- Що ви відчували?

3. Розігрування сценки “Посварились – помирились”.

Правила гри: вихователь пропонує дітям пригадати і розіграти в ролях мирилки, які вони вже добре знають.

Дві подруженьки зажурилися, *(дві дівчинки стоять спиною
одна до одної, сумні, насуплені)*

Дві подруженьки посварилися

Не сварімося, моя душечко, *(повертаються лицем і говорять
по черзі, посміхаючись)*

Тобі яблучко, мені зернятко,

Не сварімося, моє серденько.

4. Дидактична гра «Ходить Ісус при воді»

Правила гри: діти ходять по колу, одна дитина або вихователь стоїть посередині. Всі разом співають:

Приспів: *Ходить Ісус при воді, Галилейським озері,*

Кличе Він мене й тебе: «Всі ходіть зі мною».

1. Симона запитав: «Підеш ти зі мною?»

Симон відповів: «Так, піду з тобою».

Вихователь співає пісню, але замінює імена апостолів на імена присутніх дітей. Кожен з дітей відповідає на заклик: “Так, я піду з Тобою”.

Метод «РОБОТА В ГРУПАХ»

1. Дидактична гра «Створення світу».

Правила гри: Діти діляться на дві команди і викладають на макетах Землі зображення предметів, що створив Бог. Зображення предметів, які зробили люди викладати не потрібно.

2. Дидактична гра «Що створив Бог, а що зробили люди?»

Правила гри: Діти діляться на дві групи і виставляють предметні картинки: на макет із зображенням людини – предмети, які зробили люди; на інший – те, що створив Бог.

3. Бесіда - роздуми «Разом чи поруч?».

Правила гри: вихователь пропонує дітям послухати вірш:

На прогулянці – сім'я:

Мама, тато, брат і я.

Я іду м'ячиком граю, мрію, що комп'ютер маю.

Тато телефон мобільний (він у нього дуже стильний)

Все не випуска із рук – дзвонить йому старий друг.

Мама малюка катає і сумна... Чого бажає?

Зрозуміти ну ніяк...

Може щось у нас не так???

- Розгляньте ілюстрацію і скажіть, що не так в цій сім'ї?
- Як вони ставляться одне до одного? Чому ви так думаєте?
- Як би ви вчинили на їхньому місці? (Діти діляться на групи і кожна придумує, що би робили на місці тата, мами, сестрички).

4. Дидактична гра «Добро плодить добро, а зло плодить зло»

Правила гри: діти діляться на підгрупи і викладають на макети Деревя Добра і Деревя Зла символічні яблука-плоди: темно-жовтого кольору з символічною картинкою або написом «жорстокість», «скупість», «грубість», «лінощі» та яскраві жовті яблука, що символізують «милосердя», «ніжність», «любов», «дружба» тощо)

– Поміркуйте, як ви розумієте ці слова? Що може вирости на дереві Зла? А на дереві Добра?

5. Дидактична гра «Накрій стіл для святої вечері»

Правила гри: діти діляться на дві команди і вибирають зображення або макети (зліплені зі соленого тіста) Святвечірніх страв (пампухи, кутя, пісні голубці, гриби, тушена капуста, узвар, вареники, риба тощо). Ускладнити завдання можна поклавши зображення страв, які не подають до святої вечері (піца, ковбаса, яєчня тощо).

5. Дидактична гра «Збери Великодній кошик»

Правила гри: дві команди дітей наввипередки збирають традиційні продукти (зображення чи макети) у Великодній кошик.

Метод «ПЕРЕТВОРЕННЯ»

1. Вправа «Краплинка любові».

Правила гри: діти уявляють, що вони перетворилися на краплинку води і потрапили в море, в ліс, в дитячий садок, на дорогу тощо. Передаючи одине одному зображення краплинки, діти мають розповісти, які добрі справи вони могли там побачити, кому і як могли би допомогти.

Зміст

Вступ	3
Пояснювальна записка	6
Принципи побудови програми	6
Мета і завдання програми	8
Методичні рекомендації	15
Освітні завдання програми та показники компетентності дітей молодшого дошкільного віку.....	15
Освітні завдання програми та показники компетентності дітей середнього дошкільного віку.....	17
Освітні завдання програми та показники компетентності дітей старшого дошкільного віку	20
Форми роботи з дітьми молодшого дошкільного віку.....	23
Тематика занять та програмові завдання:	
Середня група.....	25
Старша група.....	46
Дидактичні ігри духовно-морального змісту.....	67
Джерела.....	78

ДЖЕРЕЛА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч та ін. // Вихователь-методист дошкільного закладу. – Спецвипуск – 2012. С. 4 – 30.
2. Біблійний путівник для дітей. – Українське Біблійне товариство, 2004. – 122с.
3. Біблія для дітей. – Київ : Кобза, 1994. – 498с.
4. Ващенко Г. Виховання волі і характеру / Г. Ващенко. – Київ : Школяр, 1999. – 385с.
5. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава :1994. – 192с.
6. Екер Я. Біблія для дітей /Я. Еркер. – Іспанія : Боже слово, 1981. – 56с.
7. Джерело Марії: легенди та перекази. – Львів : Просвіта, 1993. – 64с.
8. Закон України «Про дошкільну освіту» із змінами і доповненнями від 05.09.2017р. – К: Парламентське видання . – 2017.
9. Калуська А. Дивокрай / А. В. Калуська. – Тернопіль : Мандрівець, 2005. – 320с.
10. Лаврентієва Г. Джерела доброти / Г. Лаврентієва. – Київ : А.С.К., 1997. – 238с.
11. Калашник А. Поезія святого наймення / А. К. Калашник. – Львів: ЛОІППО, 2001. – 12с.
12. Кобзарик. Читанка./ Упор. І.Січовик. – Київ : Видавець М. І. Преварська, 2001. – 456с.
13. Мої улюблені вірші. – Тернопіль : Підручники і посібники, 1999. – 288с.
14. Нова радість стала. Колядки та щедрівки. – Київ : Веселка, 1991. – 32с.
15. Основи християнської етики. Навчальна програма

для загальноосвітніх навчальних закладів. Основи християнської етики. 1-11 класи. – Острог : Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2010. – 160 с.

16. Українське дошкілля : програма розвитку дитини дошкільного віку / Авт. Кол. : Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. А. та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2017. – 256с.
17. Українське дошкілля. Збірка для читання і розповідання / Упор. Зінкевич. – Київ : Смолоскип, 2003 – 550с.
18. Ферреро Б. Ваші діти мають лише вас / Бруно Ферреро. – Львів : «Дон Боско», 2012. – 232с.
19. Чумак Я. Євангельські притчі Ісуса Христа / Я. Чумак. – Думки про віру, 2011. – 32с.
20. Я дитина українська. Літературно-історична читанка. – Тернопіль : Тернопіль, 1993. – 270с.

Навчальне видання

О. Шиян
О. Франкевич
Н. Патуляк
Г. Іванців
Л. Зеленко
Л. Цюпа
А.Казіброда

«ЗЕРНО ЛЮБОВІ»

Програма
та методичні рекомендації
з духовно-морального виховання дітей дошкільного віку

*Схвалено для використання
в закладах дошкільної освіти*

Авторський колектив програми «Зерно любові» висловлює подяку
Галині Федорівній Древаль, завідувачу сектором організаційно-методичного
забезпечення упровадження оновленого змісту дошкільної та початкової освіти
відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту дошкільної та
початкової освіти Нової української школи ДНУ «Інституту модернізації змісту
освіти» МОН України, за сприяння у виданні програми.

Формат 30х42/4. Ум. друк. арк.4,62 Наклад 1000 пр.

вул. Широка, 77-а, м. Львів, 79052

тел./факс (0322) 267-59-67; e-mail: lyceumct@bigmir.net; dnzlviv.wix.com/lvpu-ikt